Narodna i Studijska Knjiznica via Geppa, TRIESTE

List izhaja ob sobotah. Posamezna številka 25 lir, zaostale številke dvojno. Naročnina: celoletna 1100, polletna 600, trimesečna 350, mesečna 90 lir. Oglasi: 30 lir mm v širokosti 1 stolpca, plačajo se vnaprej

DELO

GLASILO AVTONOMNE TRŽAŠKE FEDERACIJE K.P.I.

Leto X. štev. 35 (509) TRST - SOBOTA 25. OKTOBRA 1958 Posamezna štev. 25 lir

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: TRST, ulica Capitolina 3; telef.: 44-046 in 44-047
Odgovorni urednik: RUDOLF BLAŽIČ (Biagi)
založništvo „Dela"; tiska tip. Riva ul. Torrebianca 12

Kakšen naj bo občinski odbor

Volilna bitka je zaključena. Tudi volitve so za nami. Mesta v občinskem svetu so razdeljena med razne stranke. Za praktične pomeni to dejstvo sekanje formule, ki vrača tržačanom občino in obnovi demokracijo, za manj poštene pomeni pa zadoščanje željnemu pričakovanju na udobne stolčke ali pa celo kako mesto v vodstvu, prevzem med funkcionarje in nameščence...

Toda za dvesto tisoč volivcev, za vse prebivalce tržaškega mesta, je nujnejše, da se ustanovi dobra občinska uprava, ki bo upoštevala pričakovanja mesta in ki bo v resnici demokratična, odločna, da prepreči povrnitev komisarske uprave, s katerim je grozila Krščanska demokracija in kar ima gotovo še v namenu stranka relativne večine.

Trst pričakuje, da se prične v občinskem svetu, ki je bil izvoljen na demokratični način, takoj uresničevati vse, kar je obrega v programih, na osnovi katerih so volivci dali svoje glasove.

Borbena skupina 14 komunističnih občinskih svetovalcev, ki je podprta od več kot 40.000 volivcev, slovencev in Italijanov, bo ponesla v občinski svet najbolj občutene zahteve delavcev in delovnih slojev, zahtevajoč, naj se izvoli tak občinski odbor, ki bo znal protestirati in doseči od vlade organični načrt ukrepov, ki je od vseh pričakovan in brez katerega ni mogoče pričakovati za naše mesto in nazadujoče gospodarstvo perspektiv razvoja in blaginje.

Pred nami stoje, bolj ali kdaj koli resni problemi IRI, nujnost, da ohranimo našo veliko industrijo, bodisi s tem, da jo temeljito obnovimo, ter ji zagotovimo naročila, ki bodo jamčila polno zaposlitev delovne sile, odstranilo nevarnost deklasacije tisočev delavcev, tehnikov in uradnikov; in zagotovilo obenem zaposlitev številnih mladincev, ki naj nadomestijo delavce, ki so odšli ali pa so bili odstranjeni.

Vzporedno s podjetji IRI životarijo tudi številne mala in srednja industrijska podjetja, ki so vezana na ladjedelnice. In v tem imamo očiten primer ladjedelnici «Giuliano», ki propada, kljub temu, da ima zadovoljiva naročila.

Imamo tudi primer Depavskih zadrug, to je slavne ustanove tržaškega delavskega razreda, za katerega se prav tako vlada kot druge merodajne oblasti niti ne zmenijo in jih prepuščajo zainteresiranim monopolistom, ki so se že polastili nekaterih, seveda, najaktivnejših odsekov.

Z dneva v dan se veča draginja, ki povzroča postopno zmanjševanje življenjske ravni družin, dejansko zmanjšanje vrednosti mezd in plač, vsakodevno zakrbljenost sektorjev malih trgovcev in obrtnikov.

Komisarska uprava, ki je uveljavila ukrepe, ki sta jih bila že prej Krščanska demokracija in kak njen zaveznik predlagala, je prizadela meščane, najbolj pa skromne tržaške potrošnike in davkoplačevalce.

Sedaj je treba odstraniti nevarnost novega komisarja na občini. Trst mora imeti svoj občinski svet, ki mora razpravljati o najvažnejših problemih. Kot v Genovi ali Neaplju, mora tudi v Trstu občinski svet reševati vse važne probleme in zahtevati od Rima, ki je odgovoren za nastali položaj, potrebne in nujne ukrepe, da se reši tržaško mesto pred popolnim gospodarskim polomom.

Komunisti se bodo za to tudi borili. V občinski svet bodo ponesli program, ki je bil predložen v volilni kampanji in zahteve, ki so jih izdelale posamezne sekcije ter tisoče problemov, ki jih je treba rešiti in na čigar rešitev naše mesto čaka že toliko časa.

Komunisti v okrajih, tovarnah, celicah, tesno povezani z najširšimi ljudskimi množicami, bodo pobudniki zavezništev za podkrepitev borbe, ki se bo vodila v občinskem svetu za zaščito interesov vsega mesta, za obnovitev našega gospodarstva in za obrambo demokratičnih pravic.

PAOLO SEMA

Poslanec Vidali posreduje za slovenske šolnike v Trstu

◆ *Odstavitev slovenskih učnih moči s strani vladnega generalnega komisarja je nezakonito in diskriminacijsko dejanje*

V prizadevanju, da zaščiti slovensko učno osebje na Tržaškem in čim prej doseže dokončno ureditev njihovega položaja, ter obrne pozornost najvišjih oblasti na to pereče vprašanje, je poslanec tovariš Vittorio Vidali dne 16. oktobra predložil predsedniku ministrskega sveta in ministru za javno vzgojo naslednje vprašanje, na katerega je zahteval pismen odgovor:

Podpisani želi vprašati predsednika ministrskega sveta in ministra za javno vzgojo, če jima je znano v kakšnem položaju se nahajajo učitelji slovenskih šol, bivši nameščenci ZVU in kakšne ukrepe mislita sprejeti za njihovo ureditev.

Na podlagi ukaza št. 18 je ZVU leta 1947 poskrbela za izenačenje šol s slovenskim učnim jezikom s šolami z italijanskim učnim jezikom; istočasno so bili izenačeni ekonomski pogoji učiteljstva. Zato je ZVU sprejela v svojo službo slovenske učitelje, ki so imeli pogoje, predvidene za vključitev v stalni stalež in ki so bili že prej stalno nameščeni pod avstro-ogrsko, italijansko odnosno jugoslovansko upravo. To se je zgodilo z dnem 1. oktobrom 1947 in od tedaj je bilo omenjeno slovensko učno osebje vključeno v zadevne stopnje, priznani so jim bili dozoreli poviški, napredovanja, bolezenski dopusti, čakarine, vse po italijanskih šolskih uredbah. Toda izenačenje ni bilo priznano z juridičnega vidika, ker je ZVU smatrala svojo upravo za začasno in si torej ni mogla prevzeti obveznosti za italijansko vlado. Vsako leto so stalni slovenski učitelji predložili ZVU prošnjo, da bi jim bilo ponovno potrjeno njihovo službeno mesto ali za premestitev v drugi kraj, ne da bi jim bilo potrebno prilagati kateri koli drugi dokument in ne da bi bili vključeni v prednostne lestvice. Dekreti ZVU so se izdajali za dobo enega leta.

S prehodom ozemlja pod italijansko upravo je vladni generalni komisar razrešil službe vse te učitelje z dnem 30. 9. 1955.

Pozneje te Šolsko skrbništvo, z ozirom na potrebo po rednem poslovanju slovenkih šol, sprejelo v službo del teh vzgojiteljev, toda ne kot stalne, marveč kot začasne vzgojitelje z začetno plačo.

Na priziv, ki so ga predložili prizadeti, je vladni generalni komisar odgovoril negativno, zanikal je njihov položaj nameščencev bivše ZVU ter dejal, da jih le Šolsko skrbništvo lahko zaposli od leta do leta in to na podlagi prošnje in prednostne lestvice, kot vse ostale začasne učne moči. Prizadeti so ponovno postavili svojo zahtevo in se z navedbo svojih razlogov obrnili tudi na predsedstvo ministrskega sveta, toda prejeli niso nobenega odgovora.

Nasprotno od tega, kar je trdil vladni generalni komisar, so bili omenjeni slovenski vzgojitelji nameščenci ZVU in od te so prejeli (nasprotno od nestalnih učiteljev, v službi Šolskega skrbništva) priznanje njihovih ekonomskih pravic; ZVU je tudi sprejemala in izdajala vse listine, ki so se jih tikale. Kot nameščencem bivše ZVU jim italijanska vlada ni priznala pravice do pokojnine.

Poudariti je treba tudi, da so leta 1952, ko so bili v ZVU vključeni italijanski funkcionarji, sledniji zahtevali od omenjenih učnih moči dokumentacijo, ki naj dokaže pravico do položaja stalnosti pri ZVU (natečajni ali enakovredni izpiti ali stalnost, ki so jo že imeli pod drugimi upravami) ter so prizadetim pozneje tudi potrdili to pravico. Ko sta bila dva poverjena didaktična ravnatelja razrešena službe, kot začasna vzgojitelja, in nadomeščena z dvema drugima s stalnostjo ZVU, je bilo slednjima priznano več kot 12-letno nepretrgano službovanje v stalnosti, kot predpisuje šolska zakonodaja za položaj didaktičnega ravnatelja. To dokazuje priznanje, ki sta ga dosegla o nepretrganem službovanju in o napredovanju.

Končno je treba omeniti, da, medtem ko so vsi nameščenci bivše ZVU ohranili svoj polo-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Kam vodi zgrešena politika prvakov SDZ in SKS

Po izidu upravnih volitev, se postavlja odgovorna naloga pred tržaško ljudstvo, tako pred Slovenci, kot Italijani. Lahko predvidevamo, kako bo usmerjena bodoča občinska uprava, kako bo izvajala dolžnosti napram delovnim množicam. Iskušnje iz preteklosti nam dokazujejo, da pot ne bo ne enostavna ne lahka. Ljudje istih strank kot v preteklosti bodo sedeli v občinskem odboru ker ne dopuščajo, da bi sodelovali v odboru predstavniki tistih strank, katerim so volivci v tako velikem številu izkazali svoje zaupanje. Hoteli bodo upravljati po starem in v lastno korist. Zato bodo delovne množice morale voditi skupno borbo za spoštovanje in uveljavljanje demokratičnih in narodnih pravic, za zagotovitev dela, stalne zaposlenosti ter za uresničenje teženj po pravičnemu zaslušku. V tem položaju mora vsakdo, ki mu je pri srcu vprašanje usode našega naroda, čutiti dolžnost, da se otrese vsakega namena, ki bi ne bil v korist slovenske skupnosti.

Po končanih volitvah moramo trezno in odločno presoditi zakaj je na slovenskem polju prišlo do tako pomembnih sprememb. Kje je vzrok da je okrog 25% slovenskih volivcev odreklo glas «slovenski listi». Okoli tisoč volivcev, ki so 1956 leta volili za Slovensko demokratsko zvezo in Slovensko katoliško skupnost, je danes oddalo svoj glas drugim strankam. Treba je analizirati, kateri listi so na zadnjih volitvah oddali svoj glas. Resni razlogi terjajo, da objasnimo ta vprašanja, ki ne zadevajo samo ti dve politični struji, temveč vso slovensko skupnost. Po natančni analizi je razvidno, da so se skoro vsi ti glasovi stekli na listo Krščanske demokracije, t. j. na listo tiste stranke, za katero so prvaki SDZ in SKZ ob državnozborskih volitvah pozivali vse slovenske volivce, naj glasujejo zanjo. Prepričevali so Slovence, da to koristi slovenski jezikovni skupnosti. To so tudi trdili, ko so nam predstavniki Krščanske demokracije z nezaslišanimi ukrepi prepovedali slovensko besedo na trgu Unità. To ni bil edinstveni primer, in vsak zaveden Slovenec to lahko presodi, ker se čuti prizadetega in ponižanega z ravnanjem Krščanske demokracije, ki ravna s Slovenci, kot z manjvrednimi državljani, tepta osnovne državljanske pravice, ki nam jih določa republiška ustava, noče priznati naše narodne enakopravnosti, prepoveduje nam našo govorico. Njen namen je izpodriniti nas najprej iz centra mesta, na to še iz okolice ter postopoma in načrtno izbrisati slovensko skupnost iz življenja tega področja.

Namesto, da bi Krščanska demokracija odpravila krivice, ki se nam dogajajo, vodi sovražno gonjo proti Slovencem, zaostruje položaj in ustreza fašističnim in šovinističnim pohlepom.

Prvaki SDZ in SKZ so šli preko dejstev, ki žalijo in razburjajo slovensko ljudstvo smelo so pozivali Slovence, naj volijo Krščansko demokracijo Kar so sejali ob državnozborskih volitvah, to so poželi na upravnih. Nedopustno je danes, da ti gospodje hočejo naprtiti odgovornost za izgubo glasov na slovenski listi, slovenskim volivcem. Ugotavljajo, da «... narodna zavest naših ljudi, boljše rečeno, čut dolžnosti voliti slovensko, pešav. Povedati je treba odgovornim političnim prvakom, da je ta njihova ugotovitev posledica njihove hlapčevske in raznarodovalne politike, ki sloni na podviranju krogov Krščanske demokracije, ki vodijo sovražno gonjo proti interesom in koristim slovenske skupnosti in vseh delovnih množic.

Pozivati Slovence, naj volijo za Krščansko demokracijo, pomeni postaviti jih v njeno potujčevalno in pogubnostno naročje.

Obračun volivnih izidov je živ dokaz, da dosedanje delo in nastopi prvakov SDZ in SKZ ne koristijo narodni skupnosti. O tem bi morali resno razmišljati vsi Slovenci, predvsem pa gospodje omenjenih struj naj pomislijo kam vodi njihovo hlapčestvo Krščanski demokraciji. Premisliti bi morali tudi kam vodi in čemu služi njihova protikomunistična gonja.

Vsak zaveden Slovenec ve, da KPI in njeni voditelji dosledno in načelno branijo pravice vseh Slovencev, ki živijo v mejah italijanske države ter ne bodo nikoli dopustili njihovega zapostavljanja, bodisi na gospodarskem, političnem ali kulturnem področju. Politika bratstva med tu živečima narodoma, katera ni všeč gospodom okoli «Demokracije», je politika borbe za demokratične in narodnostne svoboščine, je edina stvarna politika, ki jamči slovenskemu ljudstvu pridobitev narodne enakopravnosti. Dočim je razvidno, da hlapčevska in protikomunistična politika prvakov omenjenih struj ni v prid slovenske skupnosti ker podpira stališče KD, ki raznaroduje Slovence.

Vlada naj izpolni dolžnosti do Trsta

▶ *Ministrstvo za državne udeležbe ni upoštevalo postavljenih zahtev*

▶ *Potrebna je enotna borba za obrambo naše industrije*

Predložitev proračuna ministrstva za državne udeležbe in zaključni govor v razpravi o tem proračunu, katerega je imel minister Lami-Starnuti, sta ponovno potrdila, da program za reorganizacijo in razvoj industrije IRI popolnoma pozablja na Trst.

Minister je sprejel samo kot priporočilo dnevni red, ki ga je postavil v parlamentu poslanec Vidali. Prav tako je sprejel tudi dnevni red demokristjanskih poslancev. Oba dnevna reda podčrtujeta zahtevo po moderniziranju in oiačenju ter zagotovitvi dela v naših ladjedelnicah in v ILVI.

Minister ni hotel sprejeti nobene obveznosti glede dnevnega reda, ki ga je predložil poslanec Adamoli iz Genove in katerega je podpisal tudi tovariš Vidali. V tem dnevnem redu se zahteva ustavitev odpustov z dela v podjetjih IRI. Minister je le obljubljal, da bodo gledali na to, da ne bi prišlo do odpustov v škedenjski livarni, toda potrdil je, da je pač takšen položaj in da ni predviden noben ukrep za moderniziranje obrata omenjene železarne.

Na ladjedelnico Sv. Roka v Miljah pa je minister Lami popolnoma pozabil. Prav tako je pozabil na vprašanje modernizacije ladjedelnice Svetega Marka v Trstu in je omenil le, da bo ta ladjedelnica dobila nekaj naročil.

Dejstvo je, da so načrti za IRI popolnoma prezrli potrebe tržaških podjetij in ne predvidevajo ničesar zanje, pa čeprav so te pljuča vsega gospodarstva na Tržaškem.

To dejstvo zakrivati, poskušati zmanjševati resnost položaja, kot to delajo nekateri časopisi, je pravi zločin, čigar namen je med drugimi goljufati vse delovne ljudi našega mesta.

3. novembra — vsaj tako izgleda — bodo v ladjedelnici Sv. Marka postavili gredelj za novo vojno ladjo, ki jo je naročila italijanska mornarica. Toda gre za malo ladjo. To je vse, kar je v načrtu. O delih za modernizacijo vsaj nekaterih oddelkov ladjedelnice, ni ne duha ne sluha, pa čeprav je to nujno potrebno za ohranitev ladjedelnice.

O Sv. Roku v Miljah se sploh ne govori. Med tem pa se je likvidacija tega obrata dejansko že začela. V zadnjem času premeščajo nekatere delavce v ladjedelnico Sv. Marka, kjer pa, ne glede na to da so kvalificirani, opravljajo le pomožna dela, zaradi česar bodo znatno prizadeti.

Iz vsega tega je jasno razvidno, da se položaj slabša iz dneva v dan. Pri merodajnih oblasteh Trst ne najde razumevanja. Zato pa je tem bolj potrebna odločna borba za obrambo naše največje industrije. Vlado je treba prisiliti, naj izpolni svojo dolžnost do našega mesta.

V tej borbi morajo stati na čelu seveda predvsem zainteresirani delavci, toda okrog njih se morajo zvrstiti tudi ostali delavci in vsi proizvajalni sloji našega mesta, možje, žene in mladina, skratka vsi oni, katerim je pri srcu usoda našega mesta.

V tej borbi nam morajo biti v vzgled Genova in Neapelj ter druga italijanska industrijska središča, kjer se je prebivalstvo, ne glede na politične ali druge razlike, strnilo v enotno borbo za zaščito svoje industrije in svojega gospodarstva.

Še vedno resna nevarnost v Formoški ožini

● *Sestanek med Dullesom in Čangkajškom*

● *Ni res, da Amerikanci predlagajo izpraznitev obalnih otokov*

● *Nove kršitve kitajskih teritorialnih voda*

Ameriški zunanji minister Foster Dulles se je, kot je znano, po udeležbi na zaključni pogrebni svečanosti za papežem Pijem XII v Rimu, odpeljal na Formozo, kjer se je sestal s Čangkajškom.

Že pred tem sestankom se je govorilo, da obstajajo bistvene razlike v gledanju na takoimenovano formoško krizo in da se Čangkajšek noče v celoti pokoravati ukazom, di jih prejema iz Amerike. Da so bile te govorice resnične — toda le do neke mere — se je izkazalo že prvi dan srečanja. Tedaj so se z bliskovito naglico razširile vesti, da je prišlo med razgovori Čangkajška in Dullesa do nesoglasij glede rešitve krize v Formoški ožini. Po nekaterih vesteh, naj bi bil Dulles predlagal demilitarizacijo otokov Kvemoj in Macu, čemur pa se vodja kitajskih nacionalistov na Formozi odločno upira, saj uporablja omenjena dva otoka kot odskočni deski za napade na celino LR Kitajske.

Toda pri resnem presojanju tega vprašanja ni mogoče popolnoma zaupati gornjim vestem o nesoglasju med Formozo in Ameriko. Nikakor si ni mogoče predstavljati, da bi se Čangkajšek upal upreti Ameriki, ko pa je v vsem popolnoma od nje odvisen. V tem morebitnem sporu gre prav, verjetno le za manjša nesoglasja glede načina operacije.

Da ni sporov med Ameriko in Formozo je potrdil tudi glasnik ameriške vlade, ki je dejal, da se razgovori za rešitev formoške krize zadovoljivo razvijajo. Z druge strani pa je poveljnik ameriških sil na Formozi izjavil, da se Amerika ne bo odrekla spremljanju kitajskih nacionalističnih ladij, ki oskrbujejo posadke na otokih Kvemoj in Macu, seveda pod pogojem, da bodo tako spremljavo zahtevale vojaške potrebe. Tudi ameriški veleposlanik na Formozi je te dni izjavil, da bodo ameriške vojne ladje znova spremljale ladje s Formoze, da bi tako zaščitile preskrbovanje obalnih otokov.

Vse te izjave, jasno kažejo, da nikakor ni res, da bi se Amerika navduševala za izpraznitev kitajskih obalnih otokov in niti ne za njihovo nevtralizacijo.

Zato je še vedno vprašanje Formoške ožine zelo resna stvar. Zaradi tega je vlada LR Kitajske predvčerajšnjim poslala ponovno resno opozorilo ameriški vladi in to v zvezi s kršitvijo kitajskih teritorialnih voda.

Pekinški radio je te dni poročal, da je bil sklican sestanek med Dullesom in Čangkajškom, ker nameravajo skleniti politične in vojaške sporazume za nadaljevanje napada na ozemlje LR Kitajske. Med drugim je radio sporočil, da se je ponovno začelo bombardiranje obalnih otokov ter v zvezi s tem dodal, da je to pravična kazen za nacionaliste, ki so povabili volkove v svojo hišo.

Prav zaradi resnosti položaja v Formoški ožini je začelo to vprašanje zanimati mnoge države. Med drugim se je izvedelo, da namerava filipinska vlada sprožiti spor okoli Formoze pred skupščino OZN. Tudi norveški parlament se je ukvarjal s tem problemom. Zunanji minister norveške vlade Lange je izjavil, da pomeni Čangkajškova utvara o vrnitvi na kitajsko celino eno največjih nevarnosti za mir na Daljnjem Vzhodu. Po besedah ministra Langeja bi bilo to mogoče preprečiti ako bi imela LR Kitajska svojega delegata v OZN.

Z druge strani pa se je izvedelo, da ameriška vlada ne namerava predložiti formoškega vprašanja v OZN, kar je seveda popolnoma razumljivo, saj se zaveda, da bi jo to utegnilo spraviti v neugoden položaj.

Torej, iz vsega tega je lahko sklepati, da ni Ameriki na tem, da bi se to vprašanje mirno rešilo in niti na tem, da bi se obalna otoka Kvemoj Macu demilitarizirala in nevtralizirala.

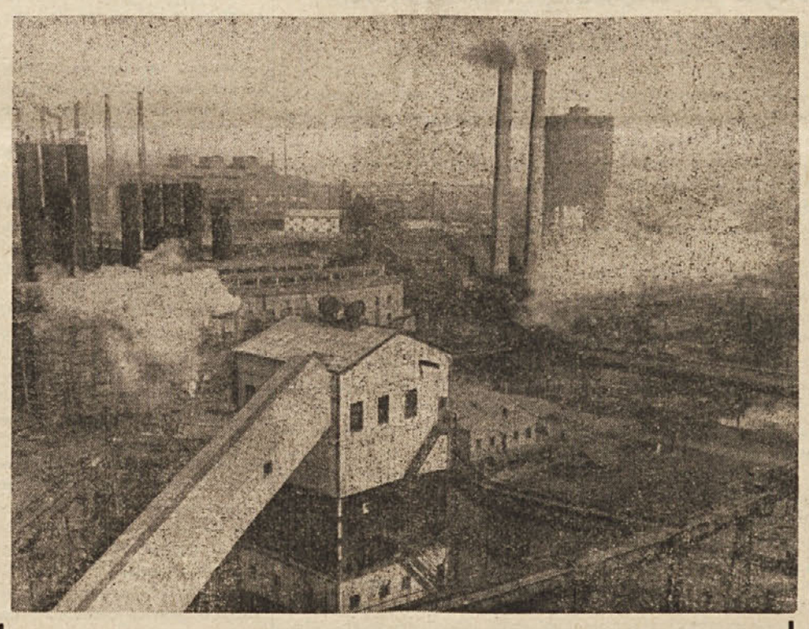

LR Kitajska stopa z naglimi in velikimi koraki po poti v socializem. Nekoč silno zaostala neskončno obsežna Kitajska, ki danes šteje že nad pol milijarde prebivalcev, v naglem tempu spreminja lice in značaj. Po vsej prostrani deželi rastejo nove tovarne, ob njih pa nastajajo nova velika industrijska naselja. Kmetijstvo se spreminja v socializirano in napredno. Kulturna raven prebivalcev se dviga. Toda to ni po volji sovražnikom napredka in socializma, in predvsem ameriškim imperialistom, ki s sodelovanjem lutkovne begunske vlade Čangkajška, ki ga je revolucija pregnala s kitajske celine, poskušajo zanetiti novo vojno preprečiti kitajskemu ljudstvu, da bi doseglo postavljene cilje. Toda ta «igra» je silno nevarna. Na sliki: ena izmed velikih tovarn v mestu Ansan. (Foto Nova Kitajska)

Mednarodni sklad za pomoč nerazvitim državam

▲ *Novi predlogi sovjetskega ministrskega predsednika Hruščeva*

Agencija «Tass» javlja, da je Hruščev predlagal ustanovitev mednarodnega sklada za gospodarsko pomoč nezadostno razvitim državam.

V govoru, ki ga je imel na sprejemu, ki ga je priredil v Moskvi ministrski podpredsednik ZAR maršal Amer, je Hruščev dejal da bi zahodne države, ki izkoriščajo petrolej Srednjega vzhoda, lahko določile iz svojih dobičkov stalni prispevek za mednarodni sklad, ki naj bi služil za gospodarsko pomoč nezadostno razvitim državam. «To bi bila zelo pravična rešitev», je dejal Hruščev. «ker je potrebno, da kapitalistične države vrnejo ljudstvu azijskih in afriških držav bogastva, ki so si jih prilastile».

Kar se tiče Sovjetske zveze, bo kakor v preteklosti nudila nezadostno razvitim državam neposredno pomoč. Vendar pa bi tudi Sovjetska zveza sodelovala pri mednarodnem skladu za gospodarsko pomoč, če bi se lahko ustvaril organizem v katerega bi se stekali finančni viri, ki bi bili na razpolago z zmanjšanjem vojaških proračunov.

Hruščev je nato izjavil, da je politika ZDA in Velike Britanije v Libanonu in Jordaniji neumna. «Je res neumno», je dejal, «trošiti toliko denarja za izkrcavanje čet v teh dveh državah in jih nato spet vkrcati, medtem ko bi ta denar lahko služil bolj koristno nezadostno razvitim državam».

Nov škandal v Vatikanu

Med pripravami na izvolitev novega papeža, je prišlo v Vatikanu do velikega škandala. Bivši zdravnik pokojnega Pija XII. Galeazzi-Lisi je prodal raznim buržoaznim časopisom dnevnik o zdravljenju in slike umirajočega papeža. S tem se je hudo pregrešil tudi nad poklicno tajnostjo zdravnika. Zaradi tega je proti njemu nastopilo tudi Združenje italijanskih zdravnikov in mu grozi z izključitvijo.

Tako slike kot podrobnejši opis zadnjih trenutkov življenja Pija XII. sta prva objavila londonski «Sunday Pictorial» in pariški «Paris Maich», kar je povzročilo v svetu pravo senzacijo. V resnici je bil opis poslednjih trenutkov precej brutalen. Med drugim je papežev zdravnik opisoval tudi podrobnosti o poteku balzamiranja trupla pokojnika, ki pa se je, kot je znano, ponesrečilo, zaradi česar so ga morali položiti v grob celih 32 ur pred določenim rokom. Zdravnik Galeazzi-Lisi je poročal celo, da so švicarski gardisti omedlevali zaradi neznosnega vonja po razkrajajočem se truplu.

Zdravnik Galeazzi-Lisi si je točne podatke sproti beležil, slike pa je posnel skrivaj med agonijo in to s posebnim mikro-fotoaparatom, katerega si je nabavil v ta namen že pred nekaj leti, ko je bil papež hudo bolan.

Izvedelo se je, da je vse podatke, kakor tudi slike, prodal omenjenima časopisoma po zelo visokih cenah. Tako naj bi plačal «Paris Match» za kratek opis in dve fotografiji 6 milijonov lir, za druge 4 fotografije pa je Galeazzi-Lisi zahteval nadaljnje 4 milijone lir, za podrobnejši opis agonije pa 5 milijonov lir.

Sicer ni tokrat prvič, da se časopisne kronike bavijo z imenom papeškega zdravnika. Kot se še spominjamo se je o njem pisalo že pred leti, ko je bila na dnevnem redu znana afera Montesi. Znano je tudi, da je Galeazzi-Lisi osebni prijatelj Montesija in da ga je obiskoval v lovskem gradiču Capocotta. Takrat ga je Vatican vneto branil. Danes se je lahko prepričal, da Galeazzi-Lisi ni bil ravno tako pošten. Sedaj ga napada tudi Vatikan in v zadnjih dneh, potem ko so razrešili dolžnosti papeškega zdravnika, so mu celo prepovedali vstop v papeške palače.

V zadnjih dneh so se začele vztrajno širiti vesti, po katerih naj bi tudi strežnica pokojnega Pija XII. prodala razne skrivnosti. Kot je znano je bila to neka nemška nuna in je nad 20 let stregla papeža.

POLITIKA IN GOSPODARSTVO

Za demokratičen občinski odbor za organični načrt in gospodarsko obnovo Trsta

- *Komunike Federalnega komiteja in Federalne kontrolne komisije Avtonomne tržaške federacije KPI o delovanju komunistov v novem občinskem svetu*
- *Zahvala tovarišem in vsem, ki so na kakršen koli način prispevali k volilnemu uspehu*

Federalni komite in Federalna kontrolna komisija Avtonomne tržaške federacije KPI sta na skupni seji, ki je bila dne 13. oktobra 1958, potem, ko sta preučila volilne rezultate, izrekla aktivistom propagandistom, skrutinatorijem in zastopnikom liste ter vsem tovarišem in prijateljem, ki so prispevali k uspehu komunistične liste, toplo zahvalo za požrtvovalno delovanje.

Več kot 40.000 tržaškim slovenskim in italijanskim volivcem, ki so obnovili ali pa so tokrat prvič izrazili svoje zaupanje Komunistični partiji, njenemu programu in njenim kandidatom, se Federalni komite in Federalna kontrolna komisija zahvaljujeta in obljubljata, da bosta z njihovo podporo nadaljevala borbo za realizacijo programa, ki je bil predložen v interesu vseh delovnih slojev tržaškega prebivalstva.

Rezultat, ki ga je dosegla komunistična lista predstavlja viden uspeh za našo partijo, utrjuje in razširja krog volivcev bodisi v mestu kakor tudi na deželi, kjer je velika večina Slovencev potrdila svoje zaupanje Komunistični partiji, zanesljivemu poborniku njihovih pravic.

Ta uspeh je bil dosežen po zaključku težke volilne bitke, katere značilnost je bila v masovnem in koncentriranem napadu vseh starih in novih nasprotnikov naše Partije. Volilni uspeh je izvodenel vse načrte in upe nasprotnikov in je dokazal visoko zrelost in politično zavest komunističnih volivcev ter utrditev bratstva med Slovenci in Italijani.

Utrditev bratstva med Slovenci in Italijani

Ta uspeh je sad intenzivnega delovanja, ki so ga opravili tovariši, je sad splošnega volilnega programa Partije in lokalnih programov, ki so jih izdelale posamezne sekcije ter sad pravilne impostacije propagandistične kampanje ter vsega delovanja in vseh borb, ki so jih vodili tržaški komunisti v zadnjih letih.

Krščanska demokracija, ki se je okoristila z glasovi desnice in kake druge skupine, ki je izginila, je bila deležna odkrite podpore tržaške škofije in njenih organizacij ter vlade, ki je posegla v volilno kampanjo z volilnimi obljubami. Izkoristila je nadalje monopolistično kontrolo nad begunskimi taborišči ter celo vrsto drugih akcij in celo pritisk. Kljub temu pa Krščanska demokracija ni dosegla ciljev, ki si jih je postavila, in katere je tudi javno razglasila v tisku in na volilnih shodih. Ta cilj je bil: oslabitev Komunistične partije in dosega «stabilne večine», da bi nadaljevala po poti klerikalnega monopolizma.

Zelo pozitivno je za naše mesto nazadovanje glasov za misovce in izginotje monarhistov s pozornice v občinskem svetu. Socialdemokrati, ki trobentajo o neki namišljeni veliki zmagi, prav tako niso dosegli svojih ciljev. Ni jim uspelo povečati števila svojih zastopnikov v občinskem svetu, da bi «kondicionirali» klerikalno «kamoro», kljub temu, da so se okoristili s «klientelizmom» in podporo z enim delom glasov kake druge skupine. Obe indipendentistični listi sta drago plačali razdvojitev gibanja in zmanjšanje njihovih glasov kaže, da je dobršen del indipendentističnih volivcev ubral drugačno pot in pozitivno odgovoril na poziv naše Partije.

Žal je v vrstah levice. Italijanska socialistična stranka zabeležila padec glasov, kar je posledica določenih razmer, notranje neenotnosti in politike, ki jo vodijo v zadnjih dveh letih nekateri voditelji stranke v pogledu «socialističnega združevanja» v funkciji antikomunizma.

Proti spletkam in manevrom

Novoizvoljena komunistična skupina, ki šteje 14 svetovalcev, se bo na občini borila, ob podpori nad 40.000 volivcev, za realizacijo programa, ki je bil predložen občanom, za popolno valoriziranje voljenih ustanov, za občinski odbor, ki bo temeljil na demokratični osnovi in programu, ki bo izraz zahtev ljudskih množic, brez manevrov in spletka, ki teže za tem da bi ponovno usilile komisarski režim žalostnega spomina.

Komunisti se bodo na občini in v mestu borili za to, da bo nova uprava vodila energično akcijo, zato, da bo vlada sprejela organski načrt za gospodarsko obnovo, za rešitev

(Nadaljevanje na 4. strani)

Za izboljšanje propagandnega dela

▲ *Nekaj izkušenj iz zadnje volilne kampanje*

Kapilarno delo propagandistov, med katero spada tudi obiskovanje družin in osebni razgovori, je bilo tudi v zadnji volilni kampanji, da se tako izrazim, «monopol» skupine tovarišic in tovarišev in se je omejevalo le na nekatera področja in sekcije. Sicer pa se je s tovrstno propagando ukvarjalo v zadnji volilni kampanji večje število aktivistov kot pa v preteklosti. Tokrat so tudi naloge bolje opravili kot pa v preteklosti. Nedvomno je k temu pripomogel tudi tečaj za propagandistke, ki se je vršil pred pričetkom zadnje volilne kampanje in ki je pripravil tovarišice na tovrstno delo ter jih obogatil s številnimi izkušnjami. Na vsak način pa je treba poudariti, da so tudi v tej kampanji odigrale važno vlogo prav izkušnje iz prejšnjih kampanj.

Danes, ko je volilna bitka zaključena, lahko iz lastnih izkušenj ugotovimo, da je potrebno posvetiti kapilarni propagandi večjo pažnjo, saj se je izkazalo, da smo tam, kjer je bila ta vrsta propagande dobro opravljena, dobili vidne uspehe pri volitvah.

Na področju nekega volišča v Škednju n. pr. je bilo opravljeno dobro kapilarno delo. S posebno pažnjo so bili razdeljeni številni volilni letaki. Med obiski pri številnih družinah se je razpravljalo o raznih aktualnih problemih. Vse to delo je opravila skupina požrtvovalnih tovarišic. Uspeh vsega tega je v tem, da je tokrat naša Partija prejela na omenjenem volišču 35 glasov več kot pa pri prejšnjih upravnih volitvah.

Tudi v Bazovici je bilo opravljeno dobro kapilarno delo po hišah, kjer smo zlasti širile «Delo» in «Lavoratore». In uspeh? 50 glasov več kot pri prejšnjih volitvah. Prav tako dobro delo je bilo opravljeno v Padričah in Gropadi in tudi tam beležimo izboljšanje našega položaja.

Tudi v Barkovljah in na Greti, kjer je bilo opravljeno dobro kapilarno delo smo prejeli več glasov za našo Partijo. In to kljub novim priseljencem, ki so se šele pred nedavnim tja vselili. Krščanska demokracija pa ni bila deležna posebnega uspeha, četudi je bila v tem pogledu celo favorizirana.

Naša naloga je, da pravilno izkoristimo dosedanje izkušnje v borbah gospodarskega in političnega značaja, ki so na vidiku in med katerimi bomo morali ohraniti in izpopolniti stike s prebivalci.

Zato pa je potrebno, da posvetijo sekcije mnogo več pozornosti temu vprašanju, kot pa v preteklosti. Zato je tudi potrebno, da se vodilni organizmi sekcij zavzamejo tudi za pripravo tovarišev za to specifično obliko delovanja.

JELKA GRBEC

Novoizvoljeni komunistični svetovalci v tržaškem občinskem svetu

VIDALI Vittorio

POGASSI Giuseppe

BERNETIČ Marija

RADICH Ernesto

GOMBAČ Franc

BURLO Giuseppe

CALABRIA Arturo

WEISS Laura

TONEL Claudio

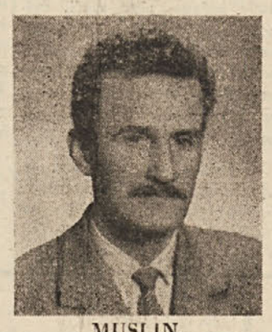
MUSLIN Giuseppe

RUSSO-DEFERRI Jole

SAJOVITZ Umberto

BRAUN Atto

ZIDAR Ferdinand

V novoizvoljenem občinskem svetu v Trstu je 14 komunističnih svetovalcev. Svetovalec Vidali je prejel 4316 preferenčnih glasov, Pogassi 1357, Bernetičeva 1235, Burlo 605, Radich 607, Gombač 605, Calabria 548, Weissova 402, Tonel 276, Muslin 227, Russo-Deferri 199, Sajovitz 194, Braun 161 in Zidar 99. Demokristjani imajo 23 svetovalcev — upali so, da jih bodo imeli več in da bodo tako lahko skupno s socialdemokrati ustanovili občinski odbor. Socialdemokrati imajo 4 svetovalce, Neodvisna socialistična zveza 1, italijanski liberalci 2, fašisti 9, Fronta za neodvisnost 1, Slovenska lista 1, Tržaška unija 1, Italijanska socialistična stranka 2. V novem občinskem svetu je skupno 5 Slovencev: Bernetičeva, Gombač, Zidar, Dekleva in Agneletto. Uradna razglasitev volilnih izidov je bila v ponedeljek 20. oktobra v mali dvorani gledališča Verdi v Trstu. Ob tej priliki je predsednik okrožnega volilnega urada dr. Renzi razglasil tudi uradne podatke o glasovih, ki so jih prejele stranke. Iz tega razglasa je razvidno, da so naslednje stranke prejele sledeče število glasov: KPI 40.321 al 21,65 odst., DC 65.093, ali 34,95%, PSDI 13.360, ali 7,17%, PRI 5.512 ali 2,96 odst., NSZ-USI 4.579 ali 2,46%, PLI 6.817 ali 3,66 odst., MSI 27.540 ali 14,79%, FI 4.289 ali 2,30 odst., SL 2.829 ali 1,52%, PR 1.444 ali 0,78%, MU 2.392 ali 1,29%, TU 5.353 ali 3,29%, PSI 6.127 ali 3,29% in PNL 577 ali 0,31%.

Kako je računal in se uštel dvolični Janus

▼ *Članek revije Slavjani*

▼ *Socializem je zagotovil Slovanom zaščito pred nemškim militarizmom*

Kdo ne pozna legende o dvoličnem Janusu! Bonn je kaj podoben takšnemu Janusu. Na enem licu se kaže sladki smehljaj miroljubnosti, na drugem pa zverinski lik militarista. Pred nekaj več kot osmimi leti, ko so ustanavljali Zvezno republiko Nemčijo, so evropskim narodom zatrjevali, da je nastala nova «miroljubna država» — vzgled «zahodne demokracije», «prijateljica svojih sosedov». Odtlej uradne osebe ob vsaki priložnosti poudarjajo svoje stremljenje graditi vzajemne odnošaje Zahodne Nemčije z drugimi deželami na «načelih vzajemnega razumevanja». Namera je tu preprosta: uspavati budnost narodov in skriti, dokler bo mogoče, pred njimi dejstvo, da pod lupino «miroljubnosti» kopiči moči nemški militarizem, ki se opira na ameriške pokrovitelje.

V Bonnu so pozabili, da narodi še zdaleč nimajo tako kratkega spomina. Skušnje zadnjih desetletij uče, da se nemški militarizem vselej oblači v togo mirotvorca, ko se pripravlja na vojne pustolovščine. Da je temu tako, priča na primer tudi oborožitev bundeswera z atomskim orožjem. Zakon o opremljanju bundeswera z atomskimi raketami, t. j. z orožjem za množično uničenje ljudi, so sprejemali v Bundestagu ob spremljavi govorov o tem, da Zahodna Nemčija teži po omilitvi napetosti v Evropi, po «pristnih vzajemnih odnošajih z drugimi narodi», po «evropski varnosti».

Toda, kako vse to uskladiti? Saj niti «dobrih vzjamenih odnošajev», niti «omilitve napetosti» ne dosežeš s pomočjo nuklearnih bomb in raket. Očividno so jim razgovori o «miroljubnosti» potrebni za prevaro ljudi.

Ne na poalagi vzajemnega razumevanja, marveč s stališča sile bi hoteli nemški militaristi in njih starejši pajdaši v Washingtonu graditi odnošaje s slovanskimi in drugimi narodi Evrope. Bonski politiki so že večkrat nazivali Sovjetsko zvezo «smrtni sovražnik». Minister Straus je večkrat kvalificiral Sovjetsko zvezo in druge socialistične dežele za «potencijalnega sovražnika». Bonnski poslanec baron Zäge fon Manteufel je dejal, da je treba komunizem «uničiti s pomočjo atomskega orožja». Z agresivnim duhom napram slovanskim narodom so prežeti govori bonskih ministrov Seeboma, Oberlanderja in drugih.

Morebiti Zahodna Nemcija ni imela možnosti iti po drugi poti? Ne, takšne možnosti je imela in še ima. Leta 1955 je Sovjetska zveza vzpostavila diplomatske odnošaje z NZR. Že zgolj to je dajalo Bonnu obsežne možnosti na področju poboljšanja odnošajev s slovanskimi deželami. Kljub temu, pa je voz bonnske politike, kot pravijo, še vedno na istem mestu. NZR ni vzpostavila diplomatskih odnošajev niti s Poljsko, niti s Češkoslovaško, niti s Bolgarijo ali sploh s katerokoli drugo vzhodnoevropsko državo. (Z Jugoslavijo pa je odnose prekinila, čim je ta priznala vlado Nemške demokratične republike. Op. uredn.).

Če bi voditelji Zahodne Nemčije zares zavrgli militarizem in se lotili ureditve prijateljskih odnošajev s slovanskimi deželami, bi blagodejni rezultati tega nemudoma prišli na dan. Toda nezgoda je prav v tem, da se v Bonnu zaenkrat ne žele ločiti od militarističnih iluzij, dočim jih v Washingtonu celo napihujejo s pomočjo dobav atomskih raket za generale bundeswera. Tu je vzrok, da slovanski narodi ne morejo zaupati nameram partnerjev iz osi Washington - Bonn, neglede na vso njih «miroljubno kamuflažo».

Nemški militaristi se presneto motijo, če mislijo, da bodo imeli kaj prida v ponovitvi avanturistične smernice kajzerjev in hitlerjev. Dandanes so tudi slovanski narodi in vsa Evropa drugačni ko pred dvema desetletjima, ko se je začela druga svetovna vojna. Tedaj je Hitler nekaznovano, ob odobravanju zahodnih držav, razkosal in zasedel Češkoslovaško. Sedaj je Češkoslovaška socialistična država, ki krepko stoji na straži miru. Leta 1939 je pod udarci nemškega wermachta že v nekaj dneh padel gnili režim Pilsudskega. Sedaj je Poljska socialistična država z naraščajočo ekonomijo in vedno bolj ugledno mednarodno avtoriteto. Dandanes so socialistične države Evrope, velikanska sila, ki ima na razpolago vsa potrebna sredstva za obrzdanje novopečenih pretendentov na «življenjsko prostranstvo».

Če nekateri politiki v Bonnu in Washingtonu «ne opažajo» teh sprememb v Evropi, je tem hujše zanje. Socializem je zagotovil Slovanom tako zanesljivo zaščito pred nemškimi militaristi, kakršne zgodovina še ni poznala.

N. POLJANOV

Člen 1. Posebnega statuta, ki so ga sprejeli in podpisali predstavniki italijanske vlade dne 5. oktobra 1954 pravi med drugim:

«Pri upravljanju svojih področij bodo italijanske in jugoslovanske oblasti ravnale v skladu z načeli Splošne deklaracije o človeških pravicah, ki so bile sprejete na Generalni skupščini Organizacije združenih narodov 10. decembra 1948, zato, da bodo vsi prebivalci obeh področij brez diskriminacije lahko v celoti uživali osnovne pravice in svoboščine navedene v omenjeni izjavi.

Člen 2. Posebnega statuta pravi, da bodo pripadniki jugoslovanske etnične skupine na področju, ki ga upravlja Italija, in pripadniki italijanske etnične skupine na področju, ki ga upravlja Jugoslavija, uživali enake pravice in bodo deležni enakega ravnanja kot ostali prebivalci obeh področij.

Točka e) drugega člena omenjenega Statuta pa izrecno poudarja enakost ravnanja glede uporabljanja jezika.

Točka 3 omenjenega člena pravi:

«Podžiganje nacionalne in rasne mržnje na obeh področjih je prepovedano in vsako tovrstno dejanje se bo kaznovalo».

Gornje odlomke iz Posebnega statuta objavljamo z namenom, da opozorimo nanj tiste, ki prepogosto pozabljajo, da je Posebni statut sprejela tudi italijanska vlada. In med temi so tudi nekateri, ki ukazujejo v Trstu.

Poziv ministru za notranje zadeve naj proglasi za nezakonit ukaz o prepovedi zborovanja na trgu Unità

- *Ukrep generalnega vladnega komisarja je v protislovju z določili republiške ustave in posebnega statuta*

Avtonomna tržaška federacija KPI se je pritožila pri notranjem ministru v Rimu zaradi pristranske in žaljive odredbe generalnega vladnega komisarja v Trstu, Dr. Palamare, s katero je prepovedal volilno zborovanje, ki ga je tržaška federacija KPI nameravala prirediti dne 5. oktobra 1958 na velikem trgu. Kot je znano bi bil moral na omenjenem zborovanju spregovoriti v slovenščini tov. Franc Gombač. Kot je tudi znano, je generalni vladni komisar utemeljil svoj ukrep z izgovorom, da je šlo za «manifestacijo, ki bi bila sprožila hud odpor v širokih ljudskih množicah, ki so se čutile prizadete v svojem patriotizmu zaradi slovenskega govora na omenjenem trgu».

V pritožbi, ki obsega 8 tipkanih strani, in je zaradi preobsežnosti ne moremo na tem mestu v celoti priobčiti, je med drugim rečeno, da se pritožuje pri notranjem ministru zaradi «kršitve 3, 6 in 21 člena ustave Italijanske republike.

«Vsi državljani imajo enake pravice in so, torej, enakopravni pred zakoni, ne glede na spol, pleme, jezik, vero in politično prepričanje. Ustava točno določa norme za zaščito jezikovnih manjšin, ki žive na področju Republike. Nedvomno je, da se mora enakopravnost vseh državljanov izražati v vseh pogledih in torej tudi v pogledu uporabe materinega jezika, ki je ena izmed temeljnih pravic državljanov slovenskega jezika. Posluževanje te osnovne pravice v demokratičnem režimu nikakor ne more zadeti čustev drugih državljanov in zato tega ni mogoče smatrati za provokatorsko in žaljivo manifestacijo. Ta pravica je v našem mestu priznana že 13 let, to je od tedaj, ko je prenehal obstajati fašistični in nacifašistični režim na tem področju. Ni mogoče, torej, doumeti, kako se more posluževanje te pravice označiti kot provokacija in žalitev. Zato pa tudi ni mogoče doumeti, kako je mogoče opravičevati omenjeno prepoved zaradi «javne nuje». Za ohranitev javnega reda v pogledu tistih, ki so imeli namen se spuščati v obračunavanja na obsodbe vreden in nasilen način, bi bile morale poskrbeti merodajne oblasti, katere imajo v Trstu prav gotovo dovolj potrebnih sredstev za dosego spoštovanja zakonov Italijanske republike in tudi za preprečenje kakršne koli motnje javnega reda in varnosti.

Na temelju 21. člena republiške ustave, imajo vsi državljani pravico, da popolnoma svobodno izražajo svoja mišljenja, z besedo in tiskom, kakor tudi z drugimi propagandnimi sredstvi.

Ako se upošteva vse to, potem je jasno, da je omenjena odredba generalnega vladnega komisaja v Trstu ne le nezakonita temveč pomeni kršitev temeljnih določil republiške ustave.

Nadalje omenjena odredba generalnega vladnega komisarja krši člen 18 zakona o javni varnosti in zakonsko odredbo z dne 18. junija 1931, št. 773, ki je bila naknadno izpopolnjena.

V pritožbi sledi obrazložitev določil omenjenih členov zakonov o javni varnosti, nato pa se poudarja, da so se organizatorji gori omenjenega volilnega zborovanja ravnali po predpisih, upoštevajoč tudi določila volilne kampanje.

Nadalje se poudarja, da bi bile morale merodajne oblasti zaščititi javni red in preprečiti morebitna nasilja s strani pripadnikov političnih skupin, in dodaja, da generalni vladni komisar ne bi bil smel sprejeti nezakonitega ukrepa in ga je zato treba proglasiti za nezakonitega in kot takega tudi razveljaviti.

Odredba generalnega vladnega komisarja krši določila Londonskega memoranduma z dne 5. oktobra 1954. V zvezi s tem problemom pritožba tako-le nadaljuje:

«Ta sporazum ima mednarodni značaj in ščiti etnične manjšine na ozemljih, ki ju upravljata državi-podpisnici. Priloga II. — Posebni statut — pravi, da bosta obe vladi ščitili človeške pravice in temeljne svoboščine, ne glede na pleme, spol, jezik, veroizpoved, in točno določa, da bosta jugovanska etnična skupina, kakor tudi italijanska etnična skupina uživali popolno enakopravnost. Nadalje omenjeni Statut izrecno določa v svojem drugem členu — na zelo jasen način — enakost tudi v pogledu uporabe slovenskega jezika. Zato ni prav nobenega dvoma v pogledu pravice Slovencev, da govore v svojem jeziku tudi na tržaškem velikem trgu in tega nikakor ni mogoče smatrati za žalitev kogar koli. Samo onim, ki bi želeli obnoviti žalostno stanje, ki je obstajalo v dobi nasilnega raznarodovanja, kar se mora smatrati kot podžiganje narodnostne in rasne mržnje, kar pa izrecno prepoveduje člen 5 omenjenega Statuta, to ne more prijati.

Povsem jasno je, nadaljuje pritožba, da je ukrep vladnega komisarja grobo kršil tudi določila Londonskega memoranduma in določila Listine o človeških pravicah, ki jo je sprejela Organizacija združenih narodov in kar upošteva tudi ustava Italijanske republike. To bi morale resno upoštevati tudi oblasti, ki so postavljene za vzdrževanje javnega reda in varnosti, katere so dolžne tudi za jamčiti pravice državljanov slovenske narodnosti.

Iz te obrazložitve izhaja zelo jasno, da je ukrep vladnega komisarja nezakonit in da je v polnem navzkrižju z zakoni in z republiško ustavo. Izgovori o javnem redu, na katere se omenjena odredba sklicuje ne morejo opravičevati te odredbe. Merodajne oblasti, ki so odgovorne za javni red, morajo jamčiti temeljne pravice vseh državljanov in skrbeti, da se v celoti izvajajo določila republiške ustave. Javni funkcionarji pa so dolžni poskrbeti za to, da prisilijo k spoštovanju teh določil kogar koli in v vsakem času.

Zato predstavnika Avtonomne tržaške federacije KPI, Paolo Sema in Laura Weissova naslavljata pritožbo na notranjega ministra in zahtevata od njega, da proglasi za nezakonit ukrep št. 525/58 GAB, ki ga je dne 3. oktobra 1958 objavil generalni vladni komisar v Trstu in da istočasno omenjeni ukrep razveljavi.

ZA VSAKOGAR NEKAJ

Brata James in Donald se nista mogla zediniti zaradi očetove dediščine. Naprosila sta razsodnega in pravičnega vaščana za nasvet. Mož je nekoliko časa razmišljal, nazadnje pa razsodil:

«Jamesu dajem pooblastilo, naj razdeli dediščino, kakor ga je volja».

James se je smehljal od sreče, Donald pa je nezadovoljen zamahnil z roko.

Modri mož je nadaljeval:

«Donaldu pa dajem pooblastilo, da si prvi izbere svoj delež».

Donald se je nasmehnil, James se je pa skrbno zamislil.

* * *

Dva trgovca se pogovarjata o uspehih v trgovini. Novopečeni trgovec se začne bahati.

«Ko sem začel, sem imel le svojo inteligenco...»

«Potem ste pa res začeli s majhnim kapitalom,» mu odgovori drugi trgovec.

* * *

«Dragi mož, čemu pa hodiš na balkon, kadar pojem? Ali me ne maraš poslušati?»

«To že, to že, vendar ne maram, da bi ljudje mislili, da te pretepam.»

KULTURA IN ZNANOST

Ob 80. obletnici zgodovinskega tabora Slovencev v Dolini

Pomen slovenskih taborov na splošno

Na dolinskem taboru so tržaški Slovenci zahtevali tudi nov volilni sistem, ureditev vprašanja slovenske šole, široko avtonomijo ter izboljšanje gospodarskega položaja

7. oktobra letos, bo preteklo točno 80 let odkar je bil v Dolini zgodovinski tabor tržaških in istrskih Slovencev in Hrvatov. Ker je imel omenjeni tabor zgodovinski pomen za kulturni, politični in tudi gospodarski razvoj, zlasti Slovencev na Tržaškem, je prav, da se naj bi v našem listu spomnimo tega dogodka in vsaj v grobnih obrisih seznanimo naše bralce zakaj je bil sklican tabor, kaj so na njem taborjani zahtevali in kako je tabor potekel.

Zgodovinsko leto 1848, ko so vsi slovanski narodi, ki so bili vključeni v tedanjo avstro-ogrsko cesarstvo, postavili odločne zahteve po svojih pravicah in svobodi, je prineslo Slovencem zadovoljivih uspehov.

Res je sicer, da so revolucionarni dogodki leta 1848 preprečili, da bi se uresničila takoimenovana Velika Nemčija, ki bi bila prav gotovo privedla do narodne smrti Slovanov, zlasti še Slovencev in Hrvatov. Hrvate bi bila požrla Madžarska, Slovenci pa bi bili prej ko slej utonili v morju nemštva, saj so si nemški osvajalci na vse načine prizadevali, da bi ustvarili nepretrgano narodno kontinuiteto od Severnega pa do Jadranskega morja.

Po zadušitvi revolucionarnega gibanja je prišel v Avstriji na oblast režim, ki je skušal s silo že v kali zatreti vsako pobudo, ki je težila za tem, da se zatiranim narodom priznajo pravice, ki so jim bile priznane leta 1848.

Kljub vsem težavam in zaprekam pa so se začela v slovenskih deželah ustanavljati politična in kulturna društva, katerih namen je bil dvigati narodno samozavest rojakov, jih vzgajati in navajati ter odločneje zahtevati uresničenje pravic.

Vedeti pa moramo, da so bili tedaj Slovenci razdeljeni na razne upravne enote in niso bili enotni. Bolj Slovence, so se čutili Štajerce, Kranjce, Korošce in Primorce. Tudi zaradi tega je bilo Nemcem lažje vladati nad njimi in jih potujčevati.

Razen tega moramo še upoštevati dejstvo, da tedaj Slovenci niso imeli šol v materinem jeziku, da je bila še zelo razširjena nepismenost, da je bil slovenski tisk še v povojih in da je bila narodna zavest še zelo mlačna.

Prav zato so tedaj imele zelo velik pomen tudi narodne čitalnice, katere so ustanavljali po vseh večjih središčih. In prav te so igrale, lahko bi rekli, odločilno vlogo.

Leta, ki so sledila revolucionarnim dejanjem (v letu 1948), so bila tudi v političnem pogledu zelo razgibana. Vedno odločneje so tudi Slovenci postavljali zahteve in terjali pravico. Istočasno se je odločneje postavljalo vprašanje združitve kranjskih, koroških, štajerskih in primorskih rojakov v eno samo upravno enoto. Avstrijska vlada se je, seveda, zavedala, kaj bi pomenila združitev vseh Slovencev v eno samo deželo; zavedala se je, da bi se združeni Slovenci še odločneje postavili in zahtevali pravice, zato pa je z vsemi silami zavirala to združitev. Kasneje je sicer preuredila upravo v državi. Objavila je takoimenovano «Oktobrsko diplomo» (leta 1860), s katero je avstrijskim deželam dala novo ustavo, ki pa ni bila dobro sprejeta pri zatiranih narodih. Tudi velenemške sile niso bile zadovoljne s to ustavo. Zato so jo kmalu nadomestili z novo, ki pa je seveda še bolj razburila duhove.

Leta 1865 so tudi Slovenci ponovno s procejšnjo odločnostjo nastopili ter zahtevali pravice, svobodo in narodno enakopravnost ter združitev vseh slovenskih dežel v eno samo upravno enoto. Ta naj bi zajela, kot je že gori omenjeno, Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko s Trstom, torej naj bi imela enak obseg, kot že leta 1522.

Dve leti kasneje je dunajska vlada sicer priznala pra-

(Nadaljevanje na 4. strani)

100-letnica prve ruske poštne znamke

V muzeju Akademije lepih umetnosti v Leningradu je bila letos velika filatelistična razstava. Priredili so jo v počastitev 100-letnice izdaje prve ruske znamke. Za to priliko so v SZ izdali posebno spominsko serijo poštnih znamk, ki ponazorujejo glavne poštne etape in sicer od navadnega kurirja pa do zračne pošte.

Od 19. do 21. avgusta t. l. so na poštnih uradih v Leningradu, Harkovu, Rostovu in Donu anulirali poštne znamke na pismih s posebnimi priložnostnimi žigi.

V 100 letih so v Rusiji izdali več kot 2500 serij poštnih znamk. To vest smo povzeli iz biltena SIB.

Vsi prebivalci naj imajo primerno stanovanje. To je eden izmed poglavitnih ciljev, ki si ga je postavila ljudska oblast na Češkoslovaškem. V letih 1948-57 je bilo v raznih industrijskih središčih zgrajenih nad 414.000 modernih stanovanj. Tretja petletka predvideva gradnjo nadaljnjih 500.000 stanovanj. Do leta 1970 bo v ČSR v celoti rešeno stanovanjsko vprašanje. Na sliki: Paruba, povsem novo naselje v ostravski pokrajini, ki šteje danes že nad 35.000 prebivalcev

Na šesti celini zemeljske oble

Članek V. Burhanova, podpredsednika sveta za antarktična raziskavanja, člana Akademije znanosti ZSSR

V 70-ih letih XVIII stoletja. je med plovbo okrog Južnega polarnega predela, znani angleški pomorščak James Cook zadel na splošno morsko ledovišče in se mogel prebiti le do 71 stopinje 10 min. južne širine. «Obkrožil sem ocean južne poloble na visokih širinah in storil to na tak način, da sem brez oklevanja odvrgel možnost obstoja celine, ki če tudi more biti najdena, obstaja sigurno blizu tečaja, v krajih, ki so nedostopni za plovbo. Tveganje, povezano s plovbo po teh neraziskanih in z ledom pokritih morjih, da se najde južna celina, je tolikšno, da pogumno lahko rečem, da se nihče, nikdar ne bo drznil prodreti na jug dalje, kot se je posrečilo meni. Zemlja, ki se morebiti nahaja na jugu, nikdar ne bo raziskana». Tako je pisal James Cook, ki je osebno okusil nezgode plovbe po antarktičnih vodah.

Kraljestvo večnega ledu

Zaključki Cooka, tega avtoritativnega človeka, so spravili v zablodo mnoge raziskovalce in iskanje južne zemlje je bilo za dolgo časa prekinjeno. Na zemljevidih so v območju južnega tečaja začeli obeleževati Južni Ledeni ocean. Šele pol stoletja kasneje so lažno verzijo angleškega pomorščaka o absolutni nedostopnosti Antarktike, bili izpodbili ruski mornarji. 27 januarja 1820 je znamenita ruska antarktična ekspedicija z jadrnicama «Vostok» in «Mirnij» pod poveljstvom F. Belinshauzena in M. Lazarjeva počez preplula južni polarni krog. Prvič v zgodovini pomorske plovbe so ruski raziskovalci prišli tik ob ledeno ograjo antarktične celine. Njim pripada prioriteta v odkritju Antarktike.

Do zadnjih časov so Antarktiko malo raziskovali v znanstvenem oziru. Ugledni ameriški raziskovalec Byrd je nekoč dejal, da človeštvo ve o notranjih predelih Antarktike manj, kot o osvetljenem delu lune.

Antarktika — šesta celina našega planeta — je neskončna ledena pustinja, eden najbolj surovih predelov zemeljske oble. Tam vlada večni mraz. Na celini ni niti enega živega bitja. Nemo tišino motijo le vetrovi, ki pihajo s strašno močjo, dvigajoč na sto tisoče ton snežnega pršiča. Ogromni ledeni oklep pokriva skoraj vso Antarktiko, katere površina znaša 13,5 milijona kvadratnih kilometrov. Zgolj tu pa tam debelino večnega ledovja prebijajo gorski grebeni. V nekaterih krajih debelina celinskega ledovja presega tri kilometre. Antarktika je velikanski hladilnik naše zemlje. Če bi raztopili ves njen led. bi se gladina oceana vsega sveta dvignila na več deset metrov. Ta velikanska količina ledu vpliva na podnebje Zemlje. Če bi vedeli, kakšni procesi potekajo v atmosferi nad Antarktiko, bi mogli napovedovati vreme z veliko preciznostjo.

Prva sovjetska odprava

V skladu s programom Mednarodnega geofizičnega leta. sovjetski znanstveniki, kakor tudi znanstveniki dvanajstih drugih dežel, izvajajo raziskovanja antarktične celine. Zanimajo jih procesi, ki potekajo v zemeljski skorji Antarktike, v atmosferi te celine in v oceanskih vodah, ki pljuskajo ob njene meje

Sovjetska antarktična odprava sestoji iz dveh samostojnih ekspedicij — kontinentalne in pomorske. Znanstveniki kontinentalne ekspedicije vodijo splošno geografsko proučevanje celine, opazovanja na področju meteorologije, aerologije, aktinometrije, zemeljskega magnetizma, jonosfere, cajsmologije, polarnih sijev, kozmičnih žarkov itd. Pomorska ekspedicija pa raziskuje južnooceanske vode ob bregovih šeste celine.

Januarja 1956 se je na Antarktiko izkrcala prva kontinentalna antarktična ekspedicija ZSSR pod vodstvom doktorja geografije M. M. Somova. Za časa raztovarjanja ladij je smrt doletela člana ekspedicije Ivana Hmaro, ki si je prizadeval rešiti traktor na napol udrti ledeni razpoki. Po njegovem imenu je sedaj imenovan eden izmed grebenov obrežja na morju Davisa. Smrt tovariša je bila prvo svarilo divje narave za tiste, ki so si drznili prvič prekršiti večno tišino šestega kontinenta. Na obrežju morja Davisa so si polarniki postavili glavno postojanko za znanstvene raziskave in sicer geografski observatorij «Mirni». Tako so ga imenovali na čast ene ladje prve ruske antarktične ekspedicije leta 1820.

Observatorij je opremljen z najmodernejšo znanstveno aparaturo. Člani odprave imajo na razpolago kamione, traktorje velike kapacitete in posebni letalski odred. Čim je bila zgrajena naselbina, so znanstveniki začeli znanstvena opazovanja.

Vse je bilo novo in neznano na tem kontinentu. Na vsakem koraku je polarnikom pretila nevarnost. Ne meneč se za strašen mraz in divji veter, so se raziskovalci podali v notranjost Antarktike, da bi postavili tam notranjo kontinentalno postajo. 375 kilometrov od «Mirnega», v višini 2.700 metrov nad morsko gladino, je nastala prva takšna postaja — «Pionerskaja». Kasneje je nastala še druga znanstvena postaja na celini — «Oazis». Proti vzhodu od observatorija «Mirni», kjer na velikanskem teritoriju sredi splošnega ledovja štrle redke gole skalnate čeri in kot oaze v snežni pustinji tu in tam leže jezera, so sovjetski polarniki, na območju takoimenovane «oaze Bangera», opravili obširna raziskovanja.

Spet na pot k obali Antarktike

Devet mesecev potem, ko so se sovjetski raziskovalci prvič izkrcali na obrežju šeste celine, se je v zameno članov prve ekspedicije odpravila druga antarktična ekspedicija. Vodil jo je skušeni polarnik A. F. Trešnikov, ki je svoj čas vodil plovečo postajo «Severni tečaj-3». V Antarktiko so priplule tri sovjetske ladje — «Ob», «Lena» in «Kooperacija».

Člani druge ekspedicije so izvršili obsežno raziskovalno delo. Iz naselbine «Mirni» se je v notrajnost celine podala skupina znanstvenikov, ki naj bi preučila kapaciteto ledenega pokrova v razdalji 375 kilometrov proti jugu od obrežja, v katero buta Indijski ocean. Skoraj tri mesece so znanstveniki vodili raziskovanja na prerezu «Mirni» — «Pionerskaja» in končno ugotovili, da se na pretežnem delu teritorija (do dvestotega kilometra v notranjosti celine) lega ledenika nahaja pod ravnjo morske gladine. Opazili so, da na sedem in dvajsetem kilometru poti debelina ledenega oklepa dosega okoli tisoč metrov. Na stotem kilometru je znašala že 1.500 metrov, na dvestotem kilometru pa že 2.250 metrov. Končno pa so na tristo pet in sedemdesetem kilometru (zadnjem kilometru poti) dognali, da leden oklep meri okoli 3.500 metrov. Izkazalo se je, da naselbina «Mirni» sploh ne leži na celini, marveč na otoku in da se pravo obrežje vleče kakšnih štiristo kilometrov proti jugu od njega.

V skladu s programom Mednarodnega geofizičnega leta, naj bi druga antarktična ekspedicija ZSSR bila organizirala znanstveno-raziskovalno notranjekontinentalno postajo «Vostok» v območju Južnega geomagnetnega tečaja. Po devetnajstdnevnem potovanju, se je skupina raziskovalcev ustavila 635 kilometrov južno od observatorija «Mirni». Bližala se je surova antarktična zima in polarniki so morali postaviti začasno notranjecelinsko postajo — «Vostok-1».

Hude preizkušnje polarnih raziskovalcev

Prvega julija 1957 so v observatoriju «Mirni» in na postajah: «Pionerskaja», «Oazis» in «Vostok-1» udeleženci ekspedicije začeli redna opazovanja. Ta datum se smatra kot uradni začetek mednarodnega geofizičnega leta.

V pogojih šeste celine je sovjetskim polarnikom zelo prav prišla skušnja osvajanja Arktike. Toda celo skušeni raziskovalci Arktike si pred ekspedicijo v Antarktiko niso niti predstavljali, kakšne velikanske težave so jih čakale na tej celini. Lanskega oktobra, ko se je iz naselbine «Mirni» v notranjost ledene celine odpravil sani-traktorski vlak s skupino polarnikov, so se sovjetski znanstveniki prepričali, kako okrutna je narava Antarktike. Krog in krog se je razprostirala oslepljajoča bledna pustinja. Vsak kilometer poti je bilo težje. Sani so le z največjo težavo drsele naprej. Toda največja preizkušnja je doletela polarnike v coni sipečega snega. Težki vlačilci so se začeli pogrezati v snežno sipino in zapuščali za sabo žlebove, globoke do 60 centimetrov. Stroji so kot veliki črni hrošči polzeli na «trebuhu» po neskončni sneženi daljavi. Zdelo se je, ko da okrutna narava na vse načine zapira ljudem pot tja, kjer še nikdar ni stopila človeška noga. Potovali so skraja noč in dan zaustavljajoč se zgolj za popravilo strojev. Včasih se je dogajalo, da so mehaniki morali dolbsti led pod vlačilci in po več ur zapovrstjo na strašno hudem mrazu popravljati stroje.

(Konec prihodnjič)

Letošnja filmska proizvodnja v SZ

Agencija «Sovinformbueràu» poroča, da bo sovjetska kinematografija v teku leta 1958 izdelala 140 dolgometražnih filmov. Naj na tem mestu seznanimo naše bralce z nekaterimi, važnejšimi:

Film «Prvi» kaže življenje in delovanje Lenina; film «Morska pesnitev», se odigrava v nekem gradilišču hidroelektrične centrale; «Oktobrski dnevi» prikazujejo oboroženo vstajo leta 1917 v Petrogradu. Razen teh bodo izdelali tudi film, ki je povzet po tekstu velikega Tolstojevega romana «Vojna in mir» in film «Obdelana zemlja», ki je povzet po nekem delu pisatelja Šolohova. Filmski režiser G. Rošal pa bo izdelal film, ki je povzet po Tolstojevih romanih «Pot na Kalvarijo», «Leto 1918» in «Žalostno jutro».

Sovjetska zveza si danes prizadeva, da v čimvečji meri razvije filmsko dejavnost v koprodukciji s tujimi filmskimi podjetji. Med taka dela spada med drugim tudi film «Normandie-Niemen», ki je posvečen znani francoski eskadri, ki se je med zadnjo vojno ovekovečila v akcijah, ki jih je izvedla v SZ. To delo režira francoski režiser Yves Ciampi. Prav tako so v teku priprave za izdelavo francosko-sovjetskega koprodukcijskega filma, ki se bo imenoval «Moskovski partizani» in ki obravnava v glavnem zgodbo o nekem mladincu in neki mladinki, ki sta potovala v Sovjetsko zvezo. Tuti film «Dombrowski», ki je povzet po znani Puškinovi noveli, bodo izdelali v francosko-sovjetski koprodukciji. V načrtu je nadalje izdelava številnih drugih filmov, pri katerih bodo sodelovali poleg sovjetskih tudi znani angleški, finski, albanski, bolgarski, češki in drug igralci.

In končno naj še omenimo, da pripravljata sovjetski cineast Nikolaj Oklopkov in grški režiser G. Zerves film, ki bo obravnaval tematiko iz Iliade in Omera.

MORLEY CALLACHAN

DVA MLADA ČLOVEKA

Phil je srebal nekega večera v čajnici kavo — sedel je za mizo blizu centralne kurjave, da bi lahko posušil čevlje ko je videl lepo oblečenega, zdravega, gladko obritega moža sosednji mizi, kako je porinil od sebe kruh z gnatjo, kot bi mu bilo slabo ob pogledu nanj. Ob tem, kako je mož vzdihnil, ko je obrnil vso svojo pozornost na kruh z gnatjo, je mogel vsak spoznati, da je bil pijan. Račun, ki ga je moral plačati pri okencu ob izhodu, je krčevito držal v levici, z drugo roko pa je segal v žep po zavitek bankovcev in jih vlekel iz žepa. Poskušal se je obvladati, se vzdigniti in iti pokonci k blagajniku, dostojno plačati račun, stopiti v avto in se pripeljati srečno domov, še preden bi ga premagal spanec.

Zvitek bankovcev, ki ga je držal mož v roki pod mizo, medtem ko se je z vso težo nagnil naprej in zijal v blagajnika, je spomnil Phila, kako krvavo bi potreboval vsaj en dolar. Prišel je na deželi in se je vrnil s tovornim avtom. Njegov mošiček je bil popolnoma prazen. Spomnil se je tudi, da ima perilo v neki pralnici v 26. ulici in da ga je neki moški, s katerim sta skupaj hodila v šolo in je zdaj zaposlen v uredništvu nekega časopisa, včeraj povabil naj pride semkaj, da mu sporoči ali mu je morda preskrbel za nekaj tednov dela v razpošiljalnem oddelku časopisa. Toda v pralnici mu niso hoteli dati srajc, dokler jih ne plača. Nikakor pa mu ni šlo v glavo, da bi moža, s katerim je skupaj doraščal in ki ima sedaj lepo službo, ne počakal v čisti srajci.

Ko je tako sklonjen opazoval, kako je mož nerodno obračal zavitek bankovcev in se trudil, da bi enega vzel, medtem ko si je na vso moč prizadeval, da bi prišel pokonci k blagajniku, se je zgodilo tisto, v kar je Phil komajda tvegal upati: bankovec se mu je izmotal iz zavitka, odletel pod mizo in obležal v luži, ki se je bila naredila pod njegovimi mokrimi čevlji.

Sanjavo je uprl Phil pogled prek glave moža — toda srce je dvakrat naglo poskočilo. Že si je naslikal v mislih jasno podobo, kako bo šel v pralnico, dobil srajce in oblekel tisto svetlomodro s tankimi belimi črtami, za katero je pred štirimi leti plačal v Filadelfiji kar štiri dolarje.

Pijani mož, ki ga je opazil, je obrnjen proti njemu zamajal z glavo. Videti je bilo, ko da mož ni nič opazil in da je bilo vse v redu.

«Hej sanjač», je rekel, «ali vam kaj ni všeč?»

«Meni?» je odvrnil Phil.

«Da, da, vam, moj sanjač.»

In Phil je odvrnil: «Saj nisem gledal vas. Premišljal sem o, kaj naj naročim.»

«Oprostite moj sanjač. Morda imate prav. Ves večer sem delal napake in nočem zdaj napraviti še ene.»

Medtem ko se je Philu dobrohotno smehljal, je prišlo k sosednji mizi dekle v ponošenem plašču, ki je bil oškropljen od dežja. Imelo je nenegovane svetle lase, ki so bili potrebni novega kodranja. Bilo je lepe postave a bledega obraza. Usedla se je k mizi. V rokah je tiščala neporavnan račun. Gledala je okrog sebe, kot bi nekoga pričakovala. Dolarski bankovec je ležal na tleh kakega črtrt metra stran od njene noge.

Pijani mož je precej dostojno vstal od mize in se usmeril proti blagajniku. Strašansko resno je držal v eni roki račun, v drugi pa zvitek bankovcev. Ko se je oddaljil za kakih dvajset korakov, se je Phil ozrl k dekletu. Njuna pogleda sta se srečala v trudni presoji. Nepremično sta gledala drug drugega v obraz. Šele čez nekaj časa so se dekletove oči umaknile Philovemu pogledu. Njen pogled se je nehote usmeril na tla.

Phil se je prestrašil. Lovil je bankovec. Toda ona je že vedela kje bankovec leži. Podrsala je z nogo naprej in ga s koncem čevlja trdno držala, da ga Phil ni mogel pobrati. Spregledal je, da bankovca ne more dobiti, razen če ga raztrga. Kljub temu pa ga je s krepko roko držal — nato pa spregovoril:

«Verjetno ga je nekdo izgubil.»

«Verjetno, je odvrnila ona, še nadalje tiščala konico čevlja na bankovcu in napeto pričakovala, kaj bo. Šele čez nekaj trenutkov je nadaljevala: «Nisem imela namena» in se malce veselo a hkrati z izrazom nepopustljivosti nasmehnila. To je Phila ohrabrilo, še nadalje je upal, da bo dobil bankovec in z njim srajco, zato je dobre volje in skomigajoč z rameni rekel: «Kaj naj bi sedaj napravila po vašem mnenju?»

Ona je odvrnila: «Kaj mislite?»

In on reče: «Odločite kaj naj storim. — Recimo, da sva morda oba hkrati videla bankovec in da je obema potreben, kako bi bilo, če bi zanj žrebala — naj odločita dedec ali baba.»

Ona se je nekaj časa obotavljala, nato pa je rekla: «No, pa naj bo po vašem. Torej, žrebajva.»

Oba sta se smehljala, ko je on izvlekel iz žepa nikljast kovanec in ko sta se tako smehljala, je on ugotovil, da je ona še zelo mlada; pod očesom je imela majhno brazgotino, kot da bi jo bil nekoč nekdo udaril v obraz, pa se mu je zdela kljub temu cvetoča v obraz in kljub bledici na njem, kljub brazgotini in kljub nenegovanim lasem. Nenadoma ga je prevdala divja želja: «Če bo baba, bo bankovec vaš, če bo dedec bo bankovec moj» je rekel in se pripravil, da vrže novec.

«Dajte, naj pade na mizo, ne da bi se ga dotaknili in ga pustili, da bi se skotalil po tleh», je rekla ona.

«Pozor», je zaklical in pustil kovanec, da se je vrtel na mizi v širokem kolobarju. Ko se je nehal vrteti, sta se oba tako naglo sklonila, da sta skoraj trčila z glavama.

«Baba, kaj? Baba!» je rekla ona in še dalje gledala v kovanec, kot da ne more videti. Premišljevala je nekaj strašnega, morda vprašanje, ki bi dobilo svoj odgovor v kovancu na mizi. Njen obraz se je skoro dotikal njegovega in njene oči so bile solzne a se je obrnila stran in tiho rekla: «Je že tako, vam pripade!» Povlekla je nogo nazaj in se malce nasmehnila, ko se je on pripognil in pobral bankovec.

«Hvala», je rekel on ter dodal: «Morebiti pa imate vi srečo v ljubezni?»

«Zelo verjetno. Privoščila bi vam. da bi si polomili vrat in noge» je odvrnila, vstala in šla k blagajniku, kateremu je plačala svoj račun.

Medtem, ko je govorila z blagajnikom, si je Phil ogledoval kovanec, ki je plosko ležal na njegovi dlani in je čutil, kako strašno ga je sram. Počasi ga je obrnil: bil je enak na obeh straneh; kupil ga je bil pred nekako dvema letoma z željo, da bi mu prinesel srečo. In potem je komaj še videl kovanec v svoji roki. Pred očmi je imel le še izraz na njenem obrazu, ki ga je videl, ko je opazovala vrteči se kovanec na mizi; slišal je njen vzdih, kot da je vse njeno upanje, kar ga je imela v življenju, odvisno od tega kovanca. Spomnil se je, kako se je vzravnala in nato nasmehnila. čutil je da je bila vsa njena usoda odvisna od tega, da dobi bankovec, Malo je manjkalo, da ga ni dobila, tako malo, da jo je to mučilo — on pa jo je ogoljufal...

Zdaj je šla ven in on je stekel na njo. Videl jo je dvajset korakov pred sabo, ko se je postavila pred vrata neke trafike. Spet je deževalo. Preden jo je dohitel, je stisnila svoje roke v plaščna žepa in sklonjene glave hitela naprej.

«Samo trenutek, prosim! Zakaj se vam tako mudi?» je zaklical za njo.

Ne da bi se nasmehnila in začudena se je obrnila ter počakala:

«Kaj bi radi?» je rekla.

«Ugodite mi! ali hočete?»

«Zakaj neki?»

«Zakaj ne, če nič ne stane?»

«Odvisno je od tega, za kaj gre!»

«Vzemite bankovec, prosim vas, vzemite ga! Nič drugega», ji je rekel.

Za trenutek je ugibala njegovo namero, nato pa je dejala:

«Kako naj bi ga vzela, dragi človek? Vi ste ga dobili. Stvar je v redu. Pustimo zdaj to.»

Njen obraz je bil videti mnogo trši, nenadoma tudi mnogo starejši kot poprej v restavraciji.

«Ne, jaz ga nisem pošteno dobil», je rekel on. «Zato, prosim, vzemitega vi.» In prijel jo je za roko; toda ona se mu je izvila in namršila čelo. Bil je v zadregi. «Kovanec, s katerim sem žrebal, ni bil pravi. Pokažem vam ga, če hočete. Vi nikakor niste mogli biti izžrebani» je nato dejal.

«Zakaj naenkrat taka velikodušnost?» je rekla ona.

«Ne vem. Videl sem vas, kako ste odšli, in obšla me je slutnja, da se vam godi slabše kakor meni.»

Ona pa mu je užaljena rekla: «Če ste me prevarili, ste me pač prevarili in jaz bi bila morala to opaziti.»

«Mislil sem, da se moram izmazati, a sem imel neprijeten občutek, ko sem vas videl, kako ste odšli. Jutri potrebujem perilo. Potrobujem čisto srajco. To je bilo tisto, na kar sem mislil, ko je oni pijanec stegal prste po denarju. Grenko mi je bilo pri srcu, ko sem spoznal isto namero tudi pri vas. Nisem dolgo razmišljal, takoj sem se odločil.»

Ona ga je resno poslušala, kot da bi jo njegovo kesanje v resnici prizadelo, nato pa je iztegnila roko in ga lahko udarila po ramenu. Imel je občutek, da se dobro razumeta, da je ona stara, on pa še nezrel mladenič.

«Vi torej, mislite, da vam čista srajca utegne koristiti?» je nato rekla ona.

«Domišljal sem si, da v čisti srajci ntegnem priti do službe, to je vse.»

«Morda vam to res uspe. Torej prav. Pojdite po vašo srajco.»

«Ne, prosim, vzemite vi denar.»

«Čista srajca mi nič ne pomaga ali vsaj tako malo kot denar» je rekla ona s kljubovalnim nasmehom na ustnicah. In odšla je odločno, kot da je za trdno sklenila in kot bi jo bilo sram, če bi ona dobila denar.

Zaskrbljen je hotel še teči za njo, a je obstal, osupel in pobit ob spoznanju resnice, da bi ji en sam dolar za dolgo tako in tako ne mogel kdovekaj koristiti; da bi jo moralo nekaj večjega pretresti, kar bi spremenilo njen življenjski načrt.

Imel je občutek, da je dolar, ki ga ima v roki — umazan.

Znebiti se ga mora, ali pa bo zmerom imel pred očmi dekle, ki je z rokami v žepih tako odločno odšla od njega.

80-letnica tabora v Dolini

(Nadaljevanje s 3. strani)

vico, da slovanski narodi Avstrije lahko gojijo lasten jezik, ni jim pa dala drugih pravic, še manj pa narodno enakopravnost.

Toda zatirani slovanski narodi, med katerimi so bili tudi Slovenci, se s temi drobtinicami, ki jih je milostno delila mačehovska cesarska vlada, niso zadovoljili in so vedno bolj odločno postavljali upravičene zahteve po pravicah, ki so jim bile priznane. Zahtevali so svobodo in enakopravnost. Slovenci so te pravice terjali na taborih, ki so jih priredili v raznih krajih. Med take tabore spada tudi dolinski tabor, ki se je vršil točno pred 80. leti.

* * *

Že leta 1875 se je na občnem zboru političnega društva «Edinost» govorilo o vprašanju tabora tržaških Slovencev. Toda do sklicanja ni prišlo zaradi številnih ovir, predvsem pa zaradi nasprotovanja oblasti.

V naslednjih letih so se tudi razmere tržaških Slovencev še bolj poslabšale. To slabšanje se je postopoma večalo in je končno privedlo do tega, da je skupina političnih predstavnikov tržaških Slovencev, na nekem sestanku, ki je bil dne 11. oktobra 1878, sklenila, da skliče tabor dne 27. oktobra istega leta. Na tem sestanku je bilo tudi sklenjeno, naj se tabor vrši v Dolini, ki je tedaj spadala pod koprski okraj. S tem so organizatorji hoteli dati tudi poudarka pomenu enotnosti med tržaškimi Slovenci in istrskimi Hrvati.

* * *

Tabor se je začel ob 3. popoldne, toda že v prvih popoldanskih urah so se začele zbirati v Dolini številne množice iz bližnjih in daljnih krajev. Velikemu zborovanju, ki je bilo na prijaznem dolinskem trgu, je predsedoval Viktor Dolenc, predsednik tržaškega političnega društva «Edinost», istočasno pa je omenjeni Dolenc nadomeščal na taboru tudi tedanjega voditelja tržaških Slovencev, državnega poslanca Nabergoja s Proseka, ki je bil zadržan v dunajski poslanski zbornici.

Velik odmev dolinskega tabora

Na zborovanju so poleg Dolenca govorili še dolinski dekan Jan narodni delavec Trobec predstavnik istrskih Hrvatov Vuličevič iz Pazina in tržaški Hrvat Persič. Vsi trije slovenski govorniki so bili enotni v obravnavanju vprašanj enotnosti med Slovenci in pravicah, ki jih morajo doseči, vendar pa so se v svojih govorih bistveno razlikovali v zagovarjanju stališč, ki jih morajo Slovenci zavzemati in načinov borbe, ki jo morajo voditi za dosego svojih pravic. Tako je n. pr. dekan Jan v svojem avstrijakantskem govoru opeval hvalnice avstrijskemu cesarju ter med drugim poudaril, da se Slovenci in Hrvatje na Primorskem «preponižno klanjajo cesarskemu in kraljevskemu apostolskemu veličanstvu ter izrekajo najtoplejša čutila, vdanosti in zvestobe do presvitlega prestola».

Isto pot je v svojem govoru ubral tudi že omenjeni trobec, ki je med drugim poudaril dobesedno: «Mislim, da ni naroda v Evropi, da bi tako zvestobo do svojega vladarja čutil, kakor mi Slovenci in Slovani v Avtriji in to je naša čast in dolžnost. Lahko trdim, da je našemu narodu prirojena najčistejša lastnost zvestobe in vdanosti do našega presvitlega cesarja in njegove hiše...». Šele potem, ko je zaključil ta slavospev cesarju, je Trobec dodal, da si dovoljuje vprašati, «ali visoka vlada primerno poznava zasluge zvestobe in vdanosti» ter dodal žalosten odgovor, da ne in evo kratkih dokazov:

«Že deset let je od tega, ko so Slovenci postavili zahteve po združeni Sloveniji, kar zagotavlja tudi ustava. Razpustili so bataljon, odpravili domače župane, ne dobimo več 14 ampak le 6 poslancev itd.».

Da spričo takih razmer, kot jih je v svojem govoru priznal Trobec ni bilo umestno opevati cesarske visokosti, je več kot razumljivo, kajti tabor je bil sklican zato, da se na njem jasno postavi zahteve pred cesarjem in njegovo vlado.

Tako Trobčev kot Janov govor je bil poln protislovij in za Slovence kot Hrvate škodljivih avstrijakantskih propagandističnih gesel.

Dolenc je v svojem govoru zavzemal drugačna stališča. Bil je objektiven in istočasno vsestransko odločen. Med drugim je poudaril zlasti naslednje:

«Našemu narodu bi se dalo koristiti duševno in gmotno po dobrih ljudskih in srednjih šolah». Zatem je zahteval, naj se znižajo davki, povzdigne kmetijstvo, gradi ceste in železnice, ustanovi denarne zavode, uvede široko avtonomijo in, kar je bilo zlasti važno za vse dežele, kjer prebivajo Slovenci,, naj se uvede taka federalistična ureditev države, ki naj odgovarja narodnostnemu načelu in, torej, omogoči ustanovitev zedinjene Slovenije.

V svojem govoru je Dolenc poudaril tudi, «da se pa vse to ne more zgoditi pod vladnim sistemom, ki dela le v korist ene stranke in požira denar za čisto neplodne namene».

Torej, vse prej, kot pa hvalnica apostolskemu in cesarskemu veličanstvu!

Kljub temu, da sta prej navedena govornika skušala dati dolinskemu taboru pečat vdanosti avstrijskemu cesarju, da se je tega tabora udeležil tudi odposlanec vladnega namestništva v Trstu, so prišle jasno do izraza zahteve tržaških in istrskih Slovencev in Hrvatov. Na njem je bila z velikimi ovacijami sprejeta resolucija, ki je zahtevala ustanovitev združene Slovenije, uveljavitev pravičnega volilnega sistema, uvedbo široke avtonomije in pravično ureditev šolskega problema slovenske šole, katera naj ima tudi lasten šolski svet, ločen od italijanskega šolskega sveta v Trstu.

Dolinski tabor je imel velik odmev ne le na Tržaškem in Istri, temveč po vsej Primorski in Sloveniji in je pomenil važen korak naprej tudi v borbi za poživitev narodne zavesti Slovencev.

* * *

Tudi za Dolino samo je rodil zgodovinski tabor pozitivne sadove, saj je bilo prav na dan tabora ustanovljeno v tej vasi Bralno in pevsko društvo «Valentin Vodnik», katero se je kasneje spremenilo v prosvetno društvo in ki od tedaj dalje nepretrgoma deluje. Prav temu društvu se je zahvaliti, da se je v Dolini in sploh v Bregu porodila tako visoka narodna zavest Slovencev.

M. KAPELJ

Komunike Federalnega komiteja in kontrolne komisije

(Nadaljevanje s 3. strani)

in potenciranje naše industrije, ki je danes zelo ogražena, za razvoj delovanja naše luke in našega pomorstva.

Federalni komite in Federalna kontrolno komisija poudarjata, da navzočnost tako močnega, kompaktnega in politično kvalificiranega števila komunističnih volivcev v Trstu, predstavlja temeljno predpostavko za organizacijsko učvrstitev Partije, za nov polet akcije za gospodarsko in demokratično obnovo Trsta in za vedno bolj aktiven delež komunistov v borbah delavskega razreda in vseh delovnih slojev tržaškega prebivalstva. Zato vabita sekcije in vse tovariše, da z navdušenjem razvijejo kampanjo za pridobivanje novih članov za našo Partijo in Zvezo komunistične mladine.

DOMAČI PROBLEMI IN VESTI

Delavske zadruge morajo poslovati v interesu delovnih ljudi

▶ *Ustanovi naj se vrne prvoten značaj, skliče skupščino in izvoli zakonito vodstvo*

Dejanja, ki se odigravajo v Delavskih zadrugah, jasno kažejo, da ima komisarska uprava, ki bi bila morala biti le začasna, namen okrniti to ustanovo ter popolnoma spremeniti njeno vlogo in poslanstvo. Na ta način se hoče dovesti do tega, da bi ustanova, katere namen je podpirati delavski razred v borbi proti draginji, popolnoma spremenila svoj bistveni značaj.

Delavske zadruge so bile napoti fašizmu, ki se jih je polastil in je spremenil njih značaj ter postavil pred vrata zakonite lastnike, to je zadrugarje. Prav tako pa so napoti monopolistom in špekulantom, zato pa nekateri streme za tem, da bi ponovno krenili na pot, ki jo je začrtal fašizem. Pri tem so, seveda deležni podpore nazadnjaških in nostalgičnih skupin.

Izhod iz slepe ulice

Ni slučajno, torej, to kar se dogaja ravno v trenutku, ko bi morale Delavske zadruge bolj kot kdaj koli igrati važno vlogo proti draginji, ki jo navijajo veletrgovski in monopolistični krogi pod zaščito takoimenovane socialne politike Fanfanijeve vlade.

Postopno razpuščanje slavne zadružne ustanove je cilj komisarske uprave, ki traja že od leta 1945 in ki postopoma odpravlja prave oblike demokratičnega življenja te ustanove, kontrole nad njo in nadaljuje izpodrivanje članov, ki so edini lastniki ustanove ter bi jo kot taki morali tudi voditi. Vsa opravičila, če jih slemo tako inmenovati, da sa razni ukrepi potrebni zaradi tega ali onega problema, da je ta ali oni odpust potreben zaradi zmanjševanja obrata ali zaradi prihrankov, se razkrinkujejo sami od sebe.

Pot za izhod iz slepe ulice, v kateri se skriva namen likvidirati Delavske zadruge kot take, je samo v demokratizaciji in v sklicanju skupščine članov. Tega mnenja bi morali biti vsi oni, tudi politične stranke, organizacije in gibanja, katerim je resnično pri srcu usoda Delavskih zadrug in ki se sklicujejo na načela in funkcijo kooperacije, na čigar področju je bil Trst v avantgardnem položaju, prav po zaslugi zrelosti, podjetnosti in žrtvovanja delavskega razreda.

Eden izmed komisarjev, ki jih je imenovala vlada, demokristjan Ulessi, je odstopil. Ni znano kakšni manevri so v ozadju. Vsekakor pa bi bilo pričakovati, da bodo vladne oblasti napovedale volitve. In prav za ta cilj se morajo boriti meščani, ki so prav v sedanjih časih tako zaskrbljeni zaradi povišanja cen življenjskih stroškov. Nikakor ni dopustno, da ustanove, kot so prav Delavske zadruge, propade. Ustaviti je treba postopek za skrčenje obrata. Ustanovo je treba vrniti članstvu, zato da ponovno postane to, kar je bila že od samega začetka in v prvih desetletjih svojega obstoja.

To zahtevajo tudi nameščenci, ki so v službi pri Delavskih zadrugah. In njihove zahteve, ki jih je predočil v parlamentu tudi poslanec Vidali, morajo podpreti vsi delovni ljudje in vsi meščani v skupnem interesu nameščencev, članov in potrošnikov.

Kulturni večer na Proseku

Center za kulturne stike s deželami ljudske demokracije v Trstu, priredi v ponedeljek, 27. oktobra 1958 ob 20. uri kulturni večer v kinu na Proseku. Tov. Franc Gombač bo govoril o zgodovinskih odmevih dogodkov v Monakovem. Po predavanju bodo predvajali zanimiv film «Dogodilo se je 20. julija».

Vabimo k številni udeležbi. Vstop je brezplačen.

Prvi slovenski športni dan v Trstu

Na pobudo pripravljalnega odbora se bo vršil, v prostorih P. d. Slavko Škamperle v ul. Guardiella 7, Prvi slovenski športni dan.

Tej pobudi so se odzvala naslednja društva in skupine: P. d. Rade Pregarc, Krožek Mladih Izobražencev, P. d. Slavko Škamperle, telovadni odsek S. P. Z., S. d. Zarja iz Bazovice, športna skupina iz Doline, P. d. v Škednju, P. d. Ivan Cankar, P. d. iz Barkovelj, Slovenski Tržaški skavti, taborniki Rodu Modrega Vala, Društvo Slovenskih Srednješolcev, gojenci Dijaškega Doma, in Slovenski Kulturni Klub.

Program bo naslednji:

2 nov. ob 14: orientacijski tek (skupine treh ljudi); 3. nov. ob 20: turnir odbojke; ob 20.30 šahovski brzoturnir; 4. nov. ob 9: atletika, moške discipline: tek na 100 m, tek čez drn in strn, skok v višino, skok v daljino, met krogle, met diska; ženske discipline: tek na 60 m, skok v višino, skok v daljino, met krogle; ob 15: nogometna tekma Kras-Breg; ob 16.30: ženska odbojka in istočasno izločilni turnir v namiznem tenisu.

Tekmovanje ni omejeno le na športnike zgoraj navedenih društev in skupin, ampak se ga lahko udeležijo tudi vsi ostali slovenski atleti in skupine, ki bi hotele sodelovati.

Vpisovanje bo, od 27. do 31. t.m. v Tržaški knjigarni v ul. S. Francesko in stane 50 lir za vsakega udeleženca, oz. 100 lir, če nastopa v več kot eni disciplini.

Zmagovalci in drugoplasirani bodo dobili spominske diplome. Ker je to prvo večje tekmovanje po mnogih letih, upamo, da se bo naša mladina polnoštevilno odzvala vabilu. S tem bomo pokazali, da ima naš naraščaj še polno življenskih moči in da ob danih pogojih lahko enakovredno tekmuje z ostalimi tržaškimi športniki.

TRŽAŠKA KULTURNA KRONIKA

DELOVANJE TRŽAŠKIH SLIKARJEV

Tržaški slikar Hlavaty bo priredil prihodnji mesec samostojno razstavo v Celju. Kot smo izvedeli Hlavaty sedaj pridno slika, ker hoče na omenje razstavi prikazati čim več del iz zadnjega časa.

Tudi Avgust Černigoj se pripravlja za novo razstavo, ki bo v občinski galeriji v Trstu. Tudi on želi razstaviti čim več del iz novejše dobe.

Slikar Lojze Spacal pa je razstavil svoja dela na kolektivni razstavi šestih slikarjev, ki so bili nagrajeni na beneški Biennali, v Messini. Ta razstava je bila odprta v nedeljo 19. oktobra.

Slikar Silvester Godina je v soboto otvoril zasebno razstavo v tržaški galeriji «Lonza» Razstava bo odprta do 30. oktobra in sicer ob delavnikih od 11. do 12,30 in od 17,30 do 20.; ob nedeljah pa samo od 11. do 12,30. Razstavljenih je skupno dvajset del.

NOVE SKLADBE TRŽAŠKEGA ROJAKA

Mladi tržaški skladatelj Pavle Merku je pred kratkim izdal nov zvezek svojih skladb za klavir, katerim je dal naslov «Drobnice». Skladbe so zelo primerne za klavirske vaje. Dobijo se v slovenskih knjigarnah v Trstu.

Obletnica smrti tovariša Malalana

Že eno leto je od tega, ko je izdihnil svojo blago dušo nepozabni in zalužni tovariš Riko Malalan z Opčin. In vendar se nam zdi, kot da bi ga še včeraj srečali sredi njegovih ljubljenih Opčin, v Prosvetnem domu, na sedežu njegove Partije v Trstu ali med tovariši v borbi. Toda, žal temu ni tako in 29. t.m., na prvo obletnico njegove prerane smrti, se bomo poklonili njegovemu spominu.

Tovariš Malalan, ki je bil eden izmed ustanoviteljev naše Partije, je bil velik borec za boljšo bodočnost delovnega ljudstva. Bil je neutrudni pobornik bratstva med slovenskim in italijanskim ljudstvom, ki že stoletja živi in se bori skupno na Tržaškem. Bil je velik prosvetni delavec in je mnogo žrtvoval za to, da bi naš delovni človek dosegel tisto mesto, ki mu pripada. Bil je velik prijatelj in zagovornik Sovjetske zveze, katero je sinovsko vzljubil že tedaj, ko je živel kot avstrijski vojni ujetnik v Rusiji. Obenem je bil tudi prijatelj velike slovanske družine, čigar področje sega od sinjega Jadrana pa do Črnega morja, Kavkaza in Uralov. In kot takega ga nismo spoštovali le mi, ki smo ga od blizu poznali in se borili na njegovi strani, temveč celo njegovi in naši politični nasprotniki. Njegov lik bo vedno ostal med nami in nam bo v trajno vzpodbudo za nadaljnje borbe za mir in bratstvo med narodi ter za preporod našega mesta.

Slava njegovemu spominu!

Posl. Vidali posreduje za slovenske šolnike

(Nadaljevanje s 1. strani)

žaj, so bile samo slovenske učne moči v celoti razrešene, ne da bi se upoštevale pravice, ki so si jih pridobile. Glede pridobljenih pravic nameščencev bivše ZVU se je izrazil tudi Državni svet z razsodbo z dne 27. 11. 1957, po prizivu, ki sta ga vložili dve uradnici zaposleni pri vojaških edinicah ZVU, katere je bil vladni generalni komisar razrešil. Državni svet jima je priznal pridobljene pravice, nadaljevanje službe in ohranitev doseženega položaja, na podlagi zakona 961.

Odstavitev slovenskih učnih moči s strani vladnega generalnega komisarja je torej nezakonito in diskriminacijsko dejanje na podlagi katerega so bili neopravičeno težko oškodovani vsi prizadeti.

VITTORIO VIDALI

ZA TEDEN DNI

Sobota, 25 - Krizant, Zlatija
Nedelja, 26 - Evarist, Demetrij
(Polna luna ali ščip)
Ponedeljek, 27 - Sabina, Matjaž
Torek, 28 - Simeon in Juda, Mila
Sreda, 29 - Narcis, Svobodin
Četrtek, 30 - Alfonz, Sonja
Petek, 21 - Lucila, Gorazd

RADIO ODDAJE

SOBOTA: 16. Novela tedna: Peter Rosseger: «Kretničar» - 18. Oddaja za najmlajše: A. L. Meneghini: «Deček», ki ni hotel rasti» - 19. Sestanek s poslušalkami - 21. Dramatizirana zgodba: Ala in Rene Lesage: «Zavarovanje» - Igrajo člani Radijskega odra - nato «Zbor Ljubljanski zvon».

NEDELJA: 9. Kmetijska oddaja - 13. Kdo, kdaj, zakaj - Kronika sedmih dni v Trstu - 13.30 Glasba po željah - 15.40 Slovenski zbori - 17.40 Folklorni instrumentalni ansambel: «Veseli planšarji» - 19. Motivi iz operet: «Paganini» in «Dežela smehljaja» - 21. Narava poje v pesmi: «In že poti so z listjem nastlane» - 21.15 Orkester Bojan Adamič - 22. Nedelja v športu - 22.10 Koncert sopranistke Ileane Bratuževe.

PONEDELJEK: 18. Radijska Univerza - 18.30 De Falla: «Trirogelnik» - balet - 18.45 Vokalni kvartet «Večernica» - 19. Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše - 20.30 Bizet: «Carmen», opera v 4 dejanjih. V drugem odmoru (cca ob 22.10): Mala literarna oddaja.

TOREK: 13.30 Glasba po željah - 18. Z začarane police: Zora Bole: «Plašč iz bičevja» - 18.10 Koncert Slovenske Filharmonije pod vodstvom Jakova Cipcija - 19. Utrinki iz znanosti in tehnike - 22. Umetnost in življenje: «Letošnji salzburški festival».

SREDA: 11.30 Brezobvezno, drobiž od vsepovsod in... «Žena in dom, obzornik za ženski svet» - 18.10 Ravel: «Otrok in čarovnije» Lirična fantazija v dveh delih - 19. Zdravstvena oddaja - 21. Ludvik Anzengruber: «Krivoprisežnik» - Tragedija v treh dejanjih - Igrajo člani Radijskega odra.

ČETRTEK: 11.30 Brezobvezno, drobiž od vsepovsod in... Predavanje: «Jsenske barve» - 18. Z začarane police: Mira Mihelič: «Črna kraljica» - 18.10 Koncert organista Emilija Bussolinija - 19. Šola in vzgoja: Dr. Anton Kacin: «Mladina in naši pokojni» - 21. Ilustrirano predavanje: Malo znane ljubezenske zgodbe iz svetovne zgodovine: «Slikar Legas in baletka» - 22. Sodobna književnost: Estetski problemi najnovejše italijanske književnosti» - 22.15 Ivan Matetič-Ronjgov: «Roženice» - Zbor Slovenske Filharmonije.

PETEK: 13.30 Glasba po željah - 18. Radijska univerza - 18.40 Vokalni kvartet «Zarja» - 21. Umetnost in prireditve v Trstu - 22. Znanost in tehnika: «Kam s smetmi» - 22.15 Koncert Danila Merlaka.

Solidarnost s koroškimi Slovenci v borbi za svojo šolo

Slovenska Kulturno - gospodarska zveza v Trstu je poslala koroškim Slovencem, ki se borijo za ohranitev dvojezičnih šol pismo, ki ga spodaj objavljamo. Pismo, ki ga je naslovila Zvezi slovenskih organizacij in Narodnemu svetu koroških Slovencev v Celovcu, se glasi:

V trdem, stoletja trajajočem boju s svojimi močnimi in mogočnimi sosedi se je slovenski človek ohranil. V skozi več stoletij trajajočem žilavem boju si je slovensko ljudstvo izklesalo svojo narodno zavest in izoblikovalo svoje narodnostne pravice.

Na tej dolgi in trnjevi poti je slovenski narod srečaval sovražnike vseh vrst in velikosti. In je zmagal! Danes živi večina slovenskega naroda v svobodni državi. V narodno osvobodilni vojni si je ustvaril pogoje za enakopravnost z drugimi narodi na vseh področjih človeškega življenja in ustvarjanja in za boljšo prihodnost tudi tistih njegovih delov, ki živijo kot etnične manjšine v sosednih državah.

Slovensko občestvo propoveduje in se živo zavzema in dejansko izvaja načela o mirnem sožitju z vsemi narodi in zlasti s svojimi mejaši.

So pa med njegovimi sosedi še vrste takih, ki izbojevane enakopravnosti ne bi hoteli priznati in kratijo slovenskemu človeku njegove osnovne človečanske pravice.

Med taka zadržanja in dejanja spada v Avstriji ukrep koroškega deželnega glavarja, ki je septembra samovoljno, protizakonito in protiustavno odpravil odredbo o dvojezičnem šolstvu, to se pravi ukinil obvezen pouk slovenščine v nižjih in višjih državnih osnovnih šolah v slovenskem področju Koroške. Koroški deželni glavar se je s takim postopanjem udal pritisku šovinističnih, narodnostno nestrpnih krogov avstrijskih Nemcev, katerim so pridobitve Slovencev v Avstriji trn v peti, in ki zaman potiskajo kolo zgodovine in dogodkov nazaj.

Slovenci, živeči izven matične domovine, smo si edini in enotni v obrambi osnovnih človečanskih pravic. Udarec koroškim Slovencem prizadene Slovence na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji.

Zato tudi mi izražamo svoje ogorčenje nad najnovejšim ukrepom koroškega deželnega glavarja v škodo naših rojakov v Avstriji. Šovinistični krogi na Koroškem naj vedo, da nismo in ne moremo biti ravnodušni spričo nezakonitosti in teptanja sprejetih obvez. Koroški Slovenci pa naj si bodo v svesti, da jim v teh težkih trenotkih stojimo ob strani in da trdno verujemo v zmago njihove pravične borbe, ki je tudi naša in da tudi mi ne bomo odnehali zagovarjati načela bratskega sožitja med narodi in zlasti s sosedi v duhu in v izvajanju enakopravnosti na socialnem, gospodarskem in kulturnem področju.

Vzdržite, koroški bratje, bodite si edini in enotni v vaši upravičeni in pravični borbi. Mi smo z vami!

Slovenska kulturno - gospodarska zveza.

Čitajte in širite „DELO“

Delegacija Slovencev pri ravnatelju za šolstvo

Prejšnji torek je bila delegacija odbora za slovensko **šolo na razgovoru** pri ravnatelju za javno šolstvo, prof. Udini, kateremu je prikazala nekatere potrebe osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom. Med drugim je prosila, naj bi osnovne šole v Barkovljah, Ricmanjih, Domju in v Žavljah še nadalje ostale take kot v preteklem šolskem letu. Šola v Barkovljah, naj bi bila petrazrednica, šoli v Ricmanjih in Domju trirazrednici in šola v Žavljah dvorazrednica. Nadalje so člani omenjenega odbora prosili za pojasnila glede kmetijske šole v Zgoniku in glede gradnje višje realne gimnazije v Trstu.

Profesor Udina je obljubil, da se bo zanimal, za ugodno rešitev problema gori omenjenih osnovnih šol. V zvezi z vprašanjem kmetijske šole je dejal, da bo morala občina v Zgoniku vložiti ustrezno prošnjo, v zvezi s problemom gradnje poslopja za gimnazijo v Trstu pa je dejal, da bo treba najprej vzkladiti pristojnost občine in pokrajine.

Ugotoviti moramo, da je prof. Udina tudi ob tej priliki pokazal veliko razumevanje do vseh problemov, ki so jih predočili predstavniki enotnega odbora za slovensko šolo.

Ker smo zaradi volitev spremenili značaj zadnjih številk časopisa, obljavljamo to vest šele danes. Kljub temu pa nimamo do danes še nobene vesti o ugodni rešitvi vprašanj, ki jih je delegacija predočila prof. Udini.

Številne sekcije so presegle postavljeni cilj

◆ *Pred zaključkom obračuna kampanje za nabiranje prispevkov v volilni in tiskovni sklad*

Številne sekcije so ob priliki volitev in ta teden dosegle ali celo presegle cilj v kampanji za nabiranje prispevkov v tiskovni in volilni sklad. Med temi sekcijami so tudi Barkovlje, Kolonkovec, Greta in Stara mitnica (Barriera), Boljunec in velike tovarne. Še posebej moramo omeniti tovariše v ACEGAT, ki so za celih 64% prekoračili postavljeni cilj in pa tovariše sekcije Sv. Ana, ki so presegli cilj za 20%. Tudi celica «Gigante» v sekciji Stara mitnica se je posebno odlikovala v nabiranju prispevkov, saj je nabrala 40.000 lir, medtem ko se je bila obvezala le za 36.500 lir. Še posebej moramo omeniti tovariša Angelicchio iz sekcije «Curiel», ki je sam nabral 9.000 lir v ta namen.

Omembe vreden je prispevek malih trgovcev in gostilničarjev iz Škednja, ki so prispevali skupno 18.540 lir.

V zadnjem času je centralna administracija naše federacije prejela še sledeče prispevke:

Občine 31.020 lir, Greta 6.500, Arzenal in Sv. Marko 113.870, Sv. Vid-Campi Elisi 16.415, Kolonkovec 20.200, Pončana 28.655, Sv. Ana 9.380, Rocol 9.175, Sv. Jakob 25.900, Barkovlje 15.080, Magdalena 31.470, Domjo 7.175, Prosek-Kontovel 9.000, Škedenj 31.880 (od tega je prispevala celica «Plesnik» 4.490 lir, celica «Flego» 5.850, celica «Mezgec» in kot smo zgoraj omenili skupina trgovcev in gostilničarjev 18.540 lir), ACEGAT 19.900, Gropada 500, Rojan 4.610, Sv. Alojz 13.000, Boljunec 10.465, sekc. «Curiel» 56.879 in Stara mitnica 52.000 lir.

Kot vidimo gre za pomembne prispevke. Posebno pomembni so prispevki, ki so jih dali tovariši v ladjedelnici Sv. Marka, Arzenala in Tovarne strojev, ki se nahajajo v nerožnatem položaju, saj je dobro znano, da preti tem industrijskim podjetjem zelo resna nevarnost. Prav tako so pomembni tudi prispevki sekcije «Curiel» in pa prispevki, ki so jih dali tovariši na podeželju.

Pred nami je torej zaključek kampanje za nabiranje prispevkov v tiskovni in volilni sklad. To kampanjo bomo zaključili istočasno z zaključkom ostalega delovanja, ki je v zvezi z volilno kampanjo. Med tem pa vabimo še ostale sekcije naj čimprej vrnejo blokete za nabiranje prispevkov, ker je to nujno zaradi dokončnega pregleda.

Prepričani smo, da bomo to kampanjo, kljub nekaterim pomanjkljivostim in težavam, na katere smo naleteli, in kljub poslabšanju gospodarskega stanja, z uspehom sklučili.

Objavljamo še seznam prispevkov, ki jih je centralna administracija prejela že pred volitvami. Tega seznama nismo mogli objaviti v prejšnjih številkah zaradi pomanikanja prostora. Tovariše pa prosimo, naj vzamejo to v poštev.

Tudi prejšnji teden smo zabeležili korak naprej v nabiranju prispevkov za tiskovni in volilni sklad. Iz poročila, ki nam ga je dostavila osrednja administracija naše federacije je razvidno, da je sekcija pri Sv. Ani ta teden presegla cilj za 7%. Ravno te dni je izročila nadaljnjih 27.150 lir.

Tudi tovariši iz sekcije na Barrieri so se ta teden odlikovali. Prispevali so 53.660 lir; sekcija iz Trebč pa je prispevala 12.120 lir.

Prav tako dobro so se izkazale tudi druge sekcije. Sv. Jakob je ta teden prispeval nadaljnjih 26.760 lir, Sv. Ivan-Podlonjer 23.665, Rojan 6.550, Barkovlje 4.700 in sekcija Pratolongo 3.090 lir.

Poleg teh prispevkov beležimo še številne prispevke posameznikov. Od teh omenjamo na tem mestu družino Zini, ki je prispevala 70.000 lir in nekega tovariša, ki je prispeval 5.000 lir.

Ko je bil list že v tisku smo izvedeli, da so tudi tovariši iz Doline izročili centralni administraciji svoj prispevek. Ta znaša 7.770 lir.

V prihodnji številki bomo objavili dokončne rezultate. Ka-

V počastitev spomina tovariša Pina Riolo, aktivista naše Partije so njegova strica, Karlo in Mario Jakončič ter bratranec Ferruccio Jakončič darovali za sklad komunističnega tiska 10 tisoč lir. Prav tako so nekatere družine iz magdalenskega okraja v počastitev spomina pokojnega tovariša Pina Riolo, darovale v tiskovni sklad 2.100 lir. Vsem najlepša hvala!

Dopis iz Križa

Od našega sodelavca v Križu smo prejeli sledeči dopis:

Pred nekaj tedni sta se v naši vasi zgodila dva pomembna dogodka. Prvič so naši ribiči, po tolikem pričakovanju, ulovili ducat tunov. Seveda je bilo to premalo in nesreča je hotela, da se je letošnji lov na tune, ki ima v Križu že zelo staro tradicijo, ustavil pri tem ducatu. Kje so tisti časi, ko je bilo vse morje krvavo...!

Pa še trgatev smo imeli in celo nekak praznik grozdja, ki ga je organizirala tržaška občina. Toda ta praznik ni imel skoraj nič skupnega z našim grozdjem in zato ni uspel kot bi mogel. Do uspeha ni prišlo, ker so organizatorji prezrli nas, vaščane, prave pridelovalce grozdja, ki pa smo Slovenci — in prav tega oblasti ne marajo upoštevati.

Na splošno je letos več vina kot lani, vendar pa niso imeli vsi vinogradniki enakega pridelka. Po nekod je grozdje bolje, drugod pa slabše obrodilo. Sedaj se vino čisti in ko bo čisto, bo prišlo na mizo. Tako bomo tudi v Ljudskem domu spet točili pristno domačo kapljico.

Pred volitvami je bila vas preplavljena z najrazličnejšimi obljubami. V mestu so se spomnili, da je naša vas potrebna temeljitega popravila, da je kmetom treba dati nekaj kilogramov pašte, ker jim je lansko leto slana uničila pridelek itd. So pač volitve in po volitvah bo vse zaspalo...

S. D.

Slovensko narodno gledališče v Trstu

V nedeljo 26. oktobra 1958 ob 17. uri v Prosvetni dvorani na Opčinah

JERZY LUTOWSKI

Dežurna služba

Sodobna poljska drama v treh dejanjih

KINO

Prosek

Sobota ob 20.: «Noči Kabirijev» (Le notti di Cabiria). Paramount film.
Nedelja ob 17.: Se ponovi.
Sreda ob 20.: «Spalnica mladenk» (Le notti delle adolescenti). Globe film.